

Jó Pajtás

2018. XII. 13.

72. évf., 36. szám

POSZTERÜNKÖN: Punnany Massif

*Bába Lujza, Erdei Anna Dorka és Pusztai Inesz
a Dudás Kálmán Nemzeti Vers- és Prózamondó Versenyen*

ÉLŐ KÖRNYEZETÜNK

*Mézgyár
a természetben*

HAGYOMÁNY

*Luca-napi csodák
és babonák*

MÚLTIDÉZŐ

*Ki volt Marci, aki igen
jól élt Hevesen?*

JÁTSSZUNK EGYÜTT KARÁCSONYIG!

Várnak rád a nyeremények

6 hét – 6 kérdés – 12 ajándék

Múlt heti számunkban megjelent karácsonyi nyereményjátékunk utolsó szelvénye is, ezzel azonban nem fejeződött be a játék, sőt még csak most kezdődik.

Sokan tudjátok, hogy hat szelvényt kellett összegyűjteni, megválaszolni a rajtuk szereplő kérdéseket, és elküldeni a címünkre.

Lehet, hogy a feladat nem ennyire egyszerű, de hisszük, hogy nem is nehéz. Emlékeztetőül elmondjuk, hogy egy hiányzó szelvényt megbocsátunk, azaz aki csak ötöt tud beküldeni, teljes joggal pályázhat a nyeremények valamelyikére.

Várjuk a borítékokat, melyeknek legkésőbb december 14-éig (12 óráig) kell szerkesztősé-

günkbe érkezniük ahhoz, hogy dobozba kerüljenek és részt vegyenek a sorsoláson. Címünk: **Jó Pajtás, 21 000 Novi Sad, Vojvode Mišića 1.** A sorsolás eredményét a december 20-án megjelenő félévzáró, karácsonyi dupla számunkban tesszük közzé, így nagy eséllyel a fenyőfa alá kerülhet a nyeremény. A következőket sorsoljuk ki:

- egy Huawei T3 10-táblagép (értéke 20 ezer dinár, technikai jellemzői: 9,6", 2 GB memória...),
- hat T'nB vezeték nélkül számítógép, két féléves Jó Pajtás-előfizetés,
- három Jó Pajtás-falinalaptár Jó Pajtás felíratú bögrével és tollal.

Egyszer régen...

A budapesti 3D galériában

Egyszer régen, réges régen, na jó, nem is annyira régen – a negyedik osztály végén egy budapesti rajzpályázaton 2. díjat nyertem. Még hozzá nagyon jó ajándékot kaptam, öt főre szóló jegyet a 3D galériába és ígéretet, hogy a rajzomat is elké-

Lára mindent kipróbált...

...és a családját sem hagyta ki a mókából

szítik 3D ben. Hát igen, emiatt ruccant ki a család, sehova máshova, mint a magyar fővárosba!

Nagyok voltak a dugók, nem volt parkolóhely, így sok idő elment, de megérte kivárni. A dolgozók egyfolytában viccelődtek, meg persze mi is velük. A rajzok nagyon fantáziadúsak és élethűek voltak. Mivel korlátlanul fotózhattunk, majdnem zárásig maradtunk. Öt képet kiválaszthattunk nyomtatásra. Másnap elmentünk a tropikáriumba. Ott nagyon szép tengeri állatok voltak, és a kedvencem a rájasimogató volt. Azután vásároltunk és várost néztünk. Betértünk Mátyás király palotájába, és sok hidat is megnéztünk. Nagyon tetszett minden.

Erdélyi Pataki Lára, 5. osztály,
J. J. Zmaj iskola, Szabadka

Dupla szám a jövő héten

A kalendáriumi év és egyben a félév utolsó száma a jövő csütörtökön jelenik meg, dupla terjedelemben. A szokásosnál több szórakoztató tartalommal, fejtörővel, keresztrejtvénnel kiegészülve, karácsonyi és szilveszteri témákkal, hasznos tanácsokkal a téli szünidőre...

A lapszám ára 100 dinár lesz.

MENTOVICS ÉVA

Luca, Luca december

Luca, Luca, december,
Vessen ráncot a pendely!
Koppanjon a csizmad sarka,
Tele legyen majd a kamra!

Eresz alatt költön fecske,
Boldog legyen a menyecske!
Pördüljön a szoknya fodra,
Sose legyen pénzre gondja!

Sárguljon a búzatábla,
Kalács keljen majd a tálba!
Szalmát rejtse majd a pajta,
Görbüljön a koca farka!

Luca, Luca, kitty-kotty, kitty-kotty,
Tojást tojjon minden tüköd!
Csorduljon a tőkéd leve,
Minden hordód legyen tele!

Ó az Isten, hidd el, jót ád,
Keljen sok-sok szárnyas jószág!
Babbal teljen a talicska,
Jól tejeljen majd a Riska!

Sparhelteden főjön lencse,
Legyen társad a szerencse!
Újuljon a vályogtornác,
Rúdon lőgjön száz szál kolbász!

Luca, Luca tizenhárom,
Kedves gazda, Isten áldjon!
Spájzod legyen mindig tele,
Szerencse is férjen bele!

Vörösmarty Mihály

Szózat

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsöd az s majdan sírod is,
mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, melyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezredév csatolt.

Itt küzdenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! Itten hordozák
Véres zászlóidat
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszú harc alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok viszály után,
Mégfogva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:
„Egy ezredévi szenvedés
Kér éltet vagy halált!”

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiába onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jöni kell, még jöni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százszáz ajakán.

Vagy jöni fog, ha jöni kell,
A nagyszerű halál,
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sirt, hol nemzet sülyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny ül.

Légy híve rendületlenül
Hazádnak, oh magyar;
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

HAZAFIAS SZÓNOKLAT

A Himnusz és a Szózat legjobb diákelőadói Szabadkán

Bemutatjuk a két óbecsei győztest, Mecek Miát és Károlyi Egont

Az Észak-bácskai Magyar Pedagógusok Egyesülete immár tizenkilencedik alkalommal szervezte meg Szabadkán a Himnusz és a Szózat szavalóversenyt. A rangos eseménynek a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar adott otthont. A megmérettetésre 42 általános és középiskolás diák nevezett be. Vajdaságból és Felvidékről érkeztek szavalók, de az anyaországot is képviselték versenyzők a december 1-jei rendezvényen. A díjazottak értékes könyvjutalom-ban részesültek.

„Hazádnak rendületlenül/ Légy híve, oh magyar...” – a költeményt én is meghallgathattam. Kár, hogy nem hangos a Jó Pajtás, és nem látni Miát, milyen átéléssel szaval! Látni kell az arcjátékát! Nem is csoda, hogy **Biro Sanja**, az igazgatónője – aki nem tud magyarul – elragadtatva hallgatta.

Ki is valójában Mecek Mia?

Az óbecsei Sever Đurkić iskola hetedikese, aki a Szózat szavalóverseny győztese lett. Tanító nénije **Potrebić Tőzsér Gabriella** volt, talán ő szerettette meg vele a verseket. Mia most hetedikes, magyartanárnője, **Zapletán Erika** készíti fel, és lám, az eredmények sem maradnak el.

– **Miért ezt a verset választottad?**

– Ezt jobban át tudtam élni, s teljesen megértettem, miért kell hűnek lenni a hazánkhoz. Mert ez a vers még ma is időszerű, felhív arra, miért kell itt maradnunk a szülőföldünkön.

– **Mikor szeretted meg a költeményeket?**

– Már óvodás koromban megkedveltem, szavaltam... De iskolás koromban kezdtem el versenyekre járni.

– **Melyik a legkedvesebb emléked?**

– Amikor az országos szavalóversenyen, harmadikos koromban, Valjevóban helyezést értem el.

– **Milyen érzés volt győzni?**

– Felejthetetlen. Aznap volt a születésnapom is, ettől szebb születési ajándékot el sem tudok képzelni.

– **Hogyan készülsz egy-egy szavalóversenyre? Meghallgatod a verset művészi előadásban?**

– Először megtanulom, úgy hangsúlyozom, értelmezem, ahogy én érzem. Anyukám is belesegít. Amikor már megtanultam, meghallgatok egy-két művészi előadást is, ha tetszik, úgy mondom, de általában úgy, ahogy én érzem.

– **Van-e olyan álmod, ami nem valósult meg?**

– Maximalista vagyok. Minden szavalóversenyre úgy megyek, hogy első leszek. Volt, hogy nem lettem, s ez nagy csalódás volt számomra.

– **Mi érdekel még a szavaláson kívül?**

– A történelem.

– **A példaképed?**

– Albert Einstein. Olyan pólóm is van, melyen az ő képe látható. Ő csodálatos ember, bölcs volt, tesszik, ahogyan szemlélte az életet.

– **Hogyan nézne ki egy tökéletes napod?**

– Egy hétfégi nap lenne, amikor sokáig lehet aludni. A macskámmal foglalkoznék, játszanék, mert úgy érzem, nincs rá elég időm. Olvasnék, okostelefonoznék, facebookoznék... Cserkészek közé mennék, mert szeretem azt a közösséget és azt, ahogy viszonyulnak hozzánk a vezetők! Sok hasznos dolgot megtanulok, amit az iskolában nem. Például az elsősegélyt. Tudok újraéleszteni!

– **Hobbid?**

– Az olvasás. A mamámnál vannak anyukám pöttös könyvei, melyek nagyon tetszenek. Sokszor beleélem magam a szereplők szerepébe.

Kölcsey Ferenc 1823-ban, a nemzeti újjászületés hajnalán írta a Himnuszt, Istenhez fordul segítségért, hogy az évszázadok óta tartó csapások után hozzon jobb jövőt a nemzetre.

Feltűnnek a műben a 19. század elején kibontakozó szellemi áramlat, a romantika ismertetőjegyei: a nemzeti múlt felé fordulás, a nagy ellentétek hangsúlyozása, a felélénkítő képzelet és a személyes hang. A Himnusz a magyar nemzet imádsága. **Erkel Ferenc** megzenésítésében vált nemzeti himnuszunkká; a jelentősebb nemzeti ünnepek, sportesemények alkalmával, a Magyar Rádió és a Magyar Televízió éjjeli műsorzárásakor mindig elhangzik.

Először 1844-ben csendült fel a pesti Nemzeti Színházban.

– Álmod?

– Szeretném elérni, hogy elismert ember legyek, mindenki tiszteljen. Hogy tudjak segíteni az embereken. Azon is gondolkodtam, hogy színész leszek. Hisz szerepeltem is már, én voltam a Lúdas Matyi negyedikben.

Zapletán Erika magyartanárnő elismerően tud csak szólni Miáról.

– Nagyon szorgalmas és sokoldalú – mondta –, idén a Hét krajcár elbeszélésből forgatókönyvet írt, s magyarrára begyakorolták, el is játszották. Minden adottsága megvan, hogy színész, rendező legyen.

És ki valójában Egon?

Károlyi Egon az óbecsei Petőfi Sándor iskola nyolcadikos, a Himnusz szavalóverseny első helyezettje idén. Egonnal már több ízben találkozott a Jó Pajtásban, de

nemcsak ott, hanem szinte minden szavaló- és népmesemondó versenyen. Sokoldalú, például hegedül, az óbecsei Petőfi Sándor Magyar Kultúrkör néptáncsoportjaiban táncol, a Becsei Vonós Banda kis zenekar tagja, a Csörögi énekcsoportban énekel, és szólótáncban is eredményes.

– Óvodás koromban, amikor a testvérem tanulta a verseket, odafigyeltem, s már akkor megszerettem a költeményeket.

– Mi a legkedvesebb emléked?

– Amikor Szlovákiába kijutottam egy szavalóversenynek köszönhetően. Ott sok barátra leltem. Meg Budapesten a Magyarok Házában, ahol Sajó Sándor versét szavaltam, vagy amikor Szabadkáról elhoztuk az ÁMV vándorserlegét. Én akkor ötödikes voltam, Lackfi János Kövületek című versét szavaltam.

– Kinek a hangját, szavatait kedveled?

– Nem szoktam hallgatni színészek előadását. Erre a versenyre is anyukám készített föl, de itt az iskolában a tanár úr is meghallgattott.

– A belvárosi templomban a karácsonyi műsoron föléptél a kamarazenekarban, hegedültél Than Mór oltárképe előtt.

– Igen, az óbecsei Petar Konjovics Zeneiskola szervezte, s hegedűtanárom, **Boldizsár Csaba** irányításával hegedültünk. A Ricsajon a **Fokos zenekarral** is hegedültem. Most lesz majd ismét egy közös fölépésünk.

– Ezek szerint jobban kedveled a muzsikálást, mint a szavalt.

Vörösmarty Mihály (1800–1855) a 19. századi magyar megújulás, a reformkor nagy költője. Költészetét a történelmi múlt sikereire és bukásaira visszatekintő, nagy szenvedélyeket és ellentéteket kifejező romantika stílusa jellemzi. A Szózatot a reformkor kibontakozása idején, 1836-ban írta. A költemény hasonló szerepet tölt be a nemzet életében, mint Kölcsey Himnusza. Hasonló eszmét fejez ki, ez is a hazaszeretet verse. A Himnusz Istenhez szól a magyarokért, a Szózat pedig a magyar embert szólítja fel arra, hogy legyen mindig hű a hazájához. A Szózatot **Egressy Béni** megzenésítésében éneklék a nemzeti ünnepeken.

– Igen, hegedülni jobban szeretek, mint a szavalni.

– Hogy nézne ki egy tökéletes napod?

– Iskolamentes nap lenne, amikor nem kell tanulni! Esetleg a péntek is jó nap, mert akkor kevés óránk van. Számítógépezek egy kicsit, mivel nincs okostelefonom, mert összetört, így néhány játékot játszom, majd muzsikálok, s este a kultúrkörbe megyek próbára, ahol táncolok a Petrencében, a Kiscimborában és a Csiperkében. Nagyon szeretek táncolni is.

– Nyolcadikos vagy, színész leszel, vagy zenész?

– Már a nyáron fontolgattam, hogy merre tovább. Magyarországon már februárban lesz a fölvételi, s el kellett határozni, hol is tanuljak tovább. Döntöttem: Vácra megyek, a zenei szakgimnáziumba. Hegedülnök, kell egy kötelező hangszer

is választani, azt hiszem, a hegedülés mellett cimbalmozni fogok.

– Szüleid nem ellenzik, hogy olyan messze menj iskolába?

– Nem, mindenben támogatnak.

– Mi az álmod?

– Legyen saját zenekarom, s minél több helyen muzsikálhassak.

Itt van a tanár úr is, **Szűcs Budai Engelbert** magyartanárra, csupa szépet tud mondani róla.

– Egon nagy tehetség. Egy tehetséggel külön öröm foglalkozni. Csak irányítani kell. Az én munkám a legkevesebb, hisz otthon is foglalkoznak vele. Szeptember óta gyakoroltunk. Nagyon sok szép eredményt ért már el, emlékszem, amikor a Sajó Sándor versenyen az Eredj, ha tudsz című művet mondta, a zsűrit és a közönséget teljesen megalotta.

Koncz Erzsébet

Kölcsey Ferenc

Himnusz

A magyar nép zivataros századaiból

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Bal sors, akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbűnhődte már e nép
A multat s jövőndöt!

Hányszor zengett ajkain
Ozmán vad népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám, kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendegúznak vére.
S merre zúgnak hajjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágoznak.

Bújt az üldözött s felé
Kard nyúl barlangjában,
Szerte nézett, s nem lelé
Honját a hazában.
Bércre hág, és völgybe száll,
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger felette.

Értünk Kunság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Vár állott, most kőhalom;
Kedv s öröm röpkedtek:
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virúl
A holtak véreből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hó szeméből!

Hajh, de bűneink miatt
Gyúlt harag kebledben,
S elsújtád villámidat
Dörgő fellegetben:
Most rablóg mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Szánd meg, Isten, a magyart,
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kínjának.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbűnhődte már e nép
A multat s jövőndöt!

Rangos vetélkedővel zárult az év a szavalók számára

Beváltak az újítások a bácsfeketehegyi XXII. Dudás Kálmán Nemzeti Vers- és Prózamondó Találkozón

December első hétvégéjén, szombaton, majd advent első vasárnapján Bácsfeketehegyen adtak egymásnak találkozót Vajdaság kiemelkedő vers- és prózamondói a XXII. Dudás Kálmán Nemzeti Vers- és Prózamondó Találkozón. Szakmabeliek szerint ez a verseny teszi fel a szavalók körében a pontot az i-re, azaz számos őszi szavalóverseny után ezzel a rangos vetélkedővel zárul a kalendáriumi év. A kétnapos rendezvényt a Vajdasági Magyar Versmondók Egyesülete szervezi a Feketics Művelődési Egyesülettel együttműködve. Ezúttal is sikerült ünnepiessé varázsolni a kultúrotthon emeleti nagytermét az 59 résztvevő diák számára. A találkozó iránt kivételesen nagy volt az érdeklődés.

Hajvert Ákos, a versmondó egyesület elnöke kérésünkre kifeje-

Az óbecsei Horváth Kinga igazán jó évet zár, múlt heti számunk címlapján szerepelt, majd Bácsfeketehegyen az arany minősítés mellett bezsebelte a közönség díját és megszerezte a Dudás-diplomát is!

tette, hogy négyen voltak 9 évnél fiatalabbak, ők három helyett egy verssel készültek a megmérettetésre, és versenyen kívül léptek fel. A többi 55 gyermek célja a döntőbejutás volt, ami 27-üknek sikerült is. Közülük kerültek ki a díjazottak, teljesítményüket **Krizsán Szilvia** színművész, **Kálló Béla** színművész, **Tóth Péter Lóránt** versmondó, **Mess Attila** színművész, **Bori Fekete Ágnes** színművész-drámatanár és **Terék Anna** költő bíralták el.

Újdonságnak számított, hogy eltörölték a helyezést, ehelyett minősítették a teljesítményt. Ez azt jelenti, hogy arany, ezüst és bronz minősítést kaptak a gyerekek. A bácsfeketehegyi szavalóverseny immár nemcsak attól egyedi, hogy három választott mű által több oldalról is megmutatkozhatnak a vetélkedők, és a zsűri is határozottabb véleményt alakíthat ki a fellépőkről, hanem az értékelés módjában is.

A zsűri hosszas tanakodás után hozta meg döntését, de annak kihir-

detése előtt Kálló Béla, Krizsán Szilvia és Mess Attila megosztotta gondolatait, intelmeit a versenyzőkkel, a kísérőkkel és a pedagógusokkal. Az okleveleket és az ajándécsomagot Hajvert Ákos adta át a díjazottaknak.

A találkozót a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., a tartományi kulturális titkárság és Kishegyes község önkormányzata támogatta.

Íme a díjazottak névsora:

3-4. osztály:

Bronz minősítés: Szarka Hanna, Zenta, Kisimre Zoja, Topolya

Ezüst minősítés: Bába Kristóf, Újvidék

Arany minősítés: Tóth Vilmos, Temerin, Szatmári Lili, Topolya

5-6. osztály:

Bronz: Molnár Virág, Bácsfeketehegy, Cservenák Csenge, Topolya, Gombár Viktor, Temerin, Zakinszky Regina, Temerin

Ezüst: Gál Flóra, Kishegyes, Alács Varró Emese, Bácskossuthfalva, Dudás Iván, Kishegyes

Barta Júlia, mindenki Juci óvónénije Molnár Krekity Olgával kezdetektől fogva a vetélkedő szervezője

Arany: Galusz Áron, Zenta, Erdei Anna Dorka, Kishegyes, Bába Lujza, Újvidék, Horváth Kinga, Óbecse

7-8. osztály:

Bronz: Szabó Rebeka, Topolya, Pásztor Dávid, Temerin

Ezüst: Kormányos Ákos, Muzslya, Vanka Réka, Kishegyes

Arany: Kőműves Csenge, Kishegyes, Tóth Katarina, Temerin, Farkas Bendegúz, Szigetszentmiklós (Magyarország)

A közönségdíjat az óbecsei Horváth Kinga és szenttamási Brasnyó Albert (idősebb korosztály) kapták. A Dudás-diploma Horváth Kingáé, a vetélkedő fődíját, a Dudás Kálmán-díjat pedig **Basity Palkovity Gréta** (idősebb korosztály) érdemelte ki.

Kép és szöveg: L.J., N-a
Címloldali fotó: Nagy Magdolna

Mindkét nap megtelt a bácsfeketehegyi művelődési ház versenyzőkkel, érdeklődőkkel, akiket Hajvert Ákos köszöntött

Sikeresen szerepeltek a temerini Kókai Imre iskola növendékei. Nemes Ildikó magyartanárnővel öröközték meg a vissza nem térő pillanatot

Nagy volt az öröm!

FEKETE MIHÁLY EMLÉKVERSENY, ZENTA

Palicsi matematikusok sikere

December 1-jén szervezték meg a Fekete Mihály Emlékverseny döntőjét Zentán. A palicsi Miroslav Antić iskolát **Kőműves Emese** és **Csiszár Ákos** képviselte.

A kétórás matematikaverseny után tettek egy sétát a városban, majd játékos foglalkozásokon vehettek részt. Végül elérkezett a várva várt eredményhirdetés. Mindkét tanuló első helyezést ért el, így meghívást kaptak a második félévben megrendezésre kerülő Nemzetközi Magyar Matematikaversenyre – tudósít Nagygyörgy Kristóf, az iskola tanulója.

Elmondjuk még, hogy a verseny névadója, Fekete (Schwarz) Mihály (1886–1957) zentai születésű matematikus, aki Fejér Lipót tanítványa, Neumann János tanára volt. Legjelentősebb és egyben legismertebb eredményei a ponthalmazok elmélete, az algebra és a komplex függvénytan határterületéhez tartoznak.

A Fekete Mihály Emlékverseny az egyetlen vajdasági szervezésű és szintű matematikaverseny, amelyen csak magyarul tudó diákok vehetnek részt. Ezen a versenyen a Vajdaságban tanuló felső tagozatos általános iskolás és középiskolás tanulók mérhetik össze tudásukat társaikkal, és ezáltal felkészülhetnek a hazai és nemzetközi matematikaversenyekre. Ez a verseny egyben az általános iskolások és középiskolások Nemzetközi Magyar Matematikaversenyének vajdasági szintű válogatóversenye. Az Emlékverseny nem csak versenyzésre ad alkalmat, hanem barátkozásra és új ismeretek szerzésére is. Minden évben rangos meghívott tanárok tartanak előadást érdekes matematikai témákról.

Az emléktversenyt 2003 óta rendezik meg. Az elsőt az Észak-bácskai Magyar Pedagógusok Egyesületének égisze alatt szervezte **Szabó Magda** matematikatanár. A verseny ezután átköltözött Szabadkára Zentára, és szervezését az akkor alakuló Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium vette át.

Az emléktverseny háromfordulós: a két levelező fordulót a legjobbak megmérettetéseként egy zárthelyi rendszerű, feladatkidolgozós forduló, a döntő követi. A döntőben a versenyzőknek 120 perc alatt négy feladatot kell megoldaniuk.

Kezdetben az emléktverseny csak a középiskolás diákokat szolgáltatta meg, de 2009-től a nyolcadikosokat, 2011-től a hetedikeseket, 2014-től kezdve pedig az ötödikes és hatodikos tanulókat is bevonják a versenybe. Ezzel a bővítéssel a döntő résztvevőinek a száma akár száznál is több lehet. A legjobb helyezéseket elért általános iskolás, illetve középiskolás versenyzők alkotják azt a csapatot, amely részt vehet a Nemzetközi Magyar Matematika Versenyeken.

A versenyen való részvétel a támogatóknak köszönhetően ingyenes. A helyszínt a Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium, a középiskolások ajándékkönyveit pedig minden évben a Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézete biztosítja.

ÓBECSE

Szavalatokkal a toleranciáért

Tizenegyedik alkalommal szervezték meg az óbcei Petőfi Sándor Magyar Kultúrkörben a Tolerancia-napi szavalóversenyt a Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi – Nemzeti Közösségi Titkárság támogatásával. A november megkezdett szavalóversenyen a magyar nyelven tanuló diákok szerbül, a szerb osztályba járó diákok magyarul verseltek, mintegy negyven jelentkező volt az óbcei község iskoláiból. A verseny szervezői a következőkre hívták fel a figyelmet: „A tolerancia tisztelet, mai sokszínű és gazdag világunk és kultúráink elfogadása és megbecsülése. Óbecse község már évek óta a lakosai békés együttéléséről ismert. Az itt élő sok nemzetiség, a multikulturalizmus, a vallásszabadság számunkra olyan kincs, amellyel a világban kevesen dicsekedhetnek, s még kevesebben nálunk, Szerbiában. Mi, óbceiek megmutathatjuk, hogy sokkal gazdagabbak vagyunk azoknál, akik híján vannak a kulturális és vallási sokszínűségnek. A községben tizenegy különböző nemzet, nemzeti közösség él már évtizedek óta tisztességben, békességben egymás mellett, egymással. Ez a kivételes helyzet bátorított fel bennünket arra, hogy megszervezzünk egy ilyen rendezvényt, ahol bemutatjuk és megmutatjuk a másságból, annak elfogadásából eredő együttélés áldásait. A rendezvény célja, hogy megmutassuk a különböző kultúrák és hagyományok egy területen való ápolásának előnyeit, hogy nemcsak toleráljuk, hanem elfogadjuk a sokszínűséget, támogatjuk a másikat, tiszteljük egymás kultúráját, hagyományait.”

A szavalók igyekeztek helyesen hangsúlyozni, és jó volt hallgatni Dragan Lukić, Dragutin Đorđević, Grigor Vitez, Momčilo Tešić, Desanka Maksimović, Weöres Sándor, Aranyos Ervin, Kamarás Klára, József Attila, Juhász Gyula, Biljana Stanojević, Miroslav Antić és más költők verseit. A versenyzők teljesítményét négytagú zsűri bírálta el: **Marijana Đaković** és **Fenyvesi Szilvia**, a Népkönyvtár munkatársai, **Péter Diana**, az Ifjúsági Iroda munkatársa és **Dunja Šormaz** szociológus. A következő döntést hozták: Az alsósok közül, akik szerb nyelven szavaltak, első lett **Szirkbik Zsolt**, második **Ferenci Orsolya**, harmadik **Oroszlámos Léna**. A magyarul szavalóknál első **Momčilović Milan**, második **Mraović Džmitar**, harmadik **Dražić Lara**.

A felsősöknél **Varró Tódor** bizonyult a legjobbnak, **Bada Mía** a második, az osztott harmadik helyet pedig **Székely Adrián** és **Lovas Fionna** kapta. Ebben a kategóriában **Koncz Antóni** és **Györgyás Dániel** különdíjat kapott. A magyar nyelven szavalók között első **Mraović Dorotea**, második **Mrdanov Aleksandra**, harmadik **Daniilo Crnojački**.

A díjazott szavalók a díszoklevél mellé a kultúrkör Szivárvány festőcsoportjának festményeit kapták ajándékkul.

Koncz Erzsébet

Tündérország titkai (Mesealkotás)

Egyszer volt, hol nem volt, szóval az a lényeg, hogy valahol volt, van és remélhetőleg mindig lesz is Tündérország. Az ott élő tündérek igazából nem annyira különböztek az egyszerű emberektől. Csak tudtak varázsolni, és persze halhatatlanok voltak.

Egy nap Tündérszép Ilona, az ország királynője összehívatta a tündéri bölcseket, és hatalmas tanácsot ült velük.

– Szerintem tudjátok, hogy miért hívtalak össze titeket ma ilyen sürgősen – szólta.

A vasorrú bába, más néven Bibircsók, tizenkét fejű sárkányával pusztítja az országot, vagyis az emberek országát, de nemsokára hozzánk is elér. Tehát azt akartam megvitatni, hogy kit küldjünk el közülünk, ki lesz az, aki elmegy és legyőzi a gonoszt. Bár én személyesen azt javaslom, kérdezzük meg a varázsgömböt – fejezte be beszédét. Nem sokkal később már mindenki a hírhedt gömb körül állt, Tündérszép Ilona pedig ezt mondta:

– Ó, varázsgömb, segíts rajtunk,
jól tudod te, mi a gondunk!

Abban a pillanatban egy kép jelent meg előttük, rajta egy lánnyal, aki akkoriban az ottani tündérgimnáziumba járt. Verának hívták. Másnap Verát Tündérszép Ilona palotájába küldték, aki ott elmondott neki mindent. Adott neki ráadásul még egy sípot, és megmondta neki, hogy ha ezt a sípot megfújja, és arra gondol, hogyan menthetné ki magát abból a helyzetből, amiben van, mert bármikor bajba kerülhet, jól fog járni. Azzal még elmesélte, merre van Bibircsók palotája, és útnak eresztette. Ment Vera, ment, mendegélt, és egyszer csak meglátta azt a bizonyos kastélyt. Ott óvatosan belépett, de szinte azonnal szembe találta magát a banyával. Az a szeme közé nézett, motyogott valami varázsigefélét, és hirtelen egy hatalmas kutya lett belőle, Verából meg macska. Nagy kergetőzés kezdődött, de épp a legveszélyesebb pillanatban a lánynak eszébe jutott a síp, gyorsan szájába kapta, belefújta, azzal a másik után ugrott, aki akkor már eger volt. Hopp, el is kapta, de abban a pillanatban a boszorkány sárkánya ugrott elé. Viszont a szörnyűség egy királyfit tartott fogva, aki akkor előugrott, és elkezdett küzdeni a szörnyvel. Hamar levágta mind a tizenkét fejét. A fiatalok egymásra pillantottak, rögtön szerelmesek is lettek.

Vera gyorsan szaladt Tündérszép Ilonához, és elmesélt neki mindent. Aztán meg azt mondta, hogy őt bizony változtassa halandóvá, mert ezzel a herceggel akarja leélni életét. A tündérek királynője pedig eleget tett a kérésnek. Még kacsalábon forgó palotát is építtetett az ifjú párnak. Azok meg nagy lakodalmat csaptak, és még ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

Zakinszky Regina, 5. osztály, Kókai Imre iskola, Temerin

Feleltem

Tudtam, hogy ma felelünk, egy hete ezt mondogattuk, az osztálycsoport ezzel volt tele. Nem vettem a fáradságot, inkább számítottam.

Elkezdődött a tanítás. Első óránk kémia, szerencsére abból még nem felelünk. Második óránk matematika, ebből jövő héten ellenőrző, nem baj, az menni fog.

– Mi is a következő óránk? – súgom Annának.
– Történelem.
– Abból felelünk – mondogattam magamban.

Minél tovább gondolok a felelésre, annál jobban fáj a lábam, mint-ha tudnám, hogy én állok majd ki. Nagyszünetkor alig, de alig állok,

kezdek félni is. Elkezdődött a felelés. Az első nem én vagyok, szerencsére. Roni lefelelt.

– Ronikám, ez nagyon jó volt, látszik, hogy tanultál.

– Hát igen, két napig ezt tanultam.

– Na akkor a következő felelő... Mihály.

– Jaj, ne! – ismételtetem halkan.

– Na akkor ... Mihály. Mikor volt a keleti kérdés?

– Háát... Öhmm... Nem tudom.

– Mihály, mit tudsz?

– Nem sokat.

– Az mennyi?

– Elég kevés.

– Na, adok még egy kérdést, ha nem tudod, jövő órára egy perfekt ötöst várok. Na akkor mi volt a keleti kérdés?

– Na tanárnő, akkor a jövő órán felelek.

Nem kaptam rossz jegyet, inkább nem mondom el otthon ezt a helyzetet. Tudom, mi lesz, és nem várom. Máskor tanulok, veszem a fáradságot és tanulásra.

Galgó Mihály, 8. osztály, Sever Đurkić iskola, Óbecse

A barátnőm

Az én barátnőmet úgy hívják, hogy Anasztázia.

Én meg a Sztászi vagyunk a legjobb barátnők. Sztászi meg én a nagyszünetben kettesben vagyunk, mert beszélgetünk a titkokról. Mindent elmondunk egymásnak. Soha senkinek nem áruljuk el, miről beszélgetünk. Ha valamelyikünk uzsonnára visz valami finomságot, megkínálja a másikat. Sztászival azért szeretek együtt lenni, mert jó-szívú és kedves. Én is ilyen vagyok vele. Igaz, néha összeveszünk, de utána kibékülünk. Ilyenkor mindig bocsánatot kérünk egymástól, és átöleljük egymást.

Jó, hogy van ilyen barátnőm, akivel megértjük egymást!

Tóth Vivien, 4. osztály, J. J. Zmaj iskola, Szabadka

Az én kiskutyám

A kiskutyámat Bonbonnak hívják.

Ő egy német törpe spicc. Óriási bundája fekete, a szeme pedig zöld. Tavaly kaptam elsőáldozásomra, akkor még csak akkora volt, mint a két tenyerem. Mikor elhozták őt testvéreivel, kiugrott a dobozból, és futkározni kezdett, a másik két kutya pedig a dobozban félénken ült. Akkor rögtön tudtam, hogy őt választom. Nagyon megszerettem, és azóta elválaszthatatlan barátok vagyunk. Sok mindenre megtanítottam, például, hogy hozza vissza a botot, üljön le, fekdődjön le, adjon

Karácsonyfáról álmodom

Kecskés Benedek, 1. osztály, J. J. Zmaj iskola, Szabadka

pacsit és hogy legyen szobatiszta. Amilyen kicsi, olyan hamis is, minden idegen embert megugat. Tehát igaz a közmondás: „kicsi a bors, de erős”. Nagyon barátságos állat, minden este együtt alszik a cicákkal.

Nagyon szeretem, és remélem, hogy még sokáig együtt maradunk.
Szabó Léna, 5. osztály, Hunyadi János iskola, Csantavér

Neked mondom, Szabadka!

Szabadkán születtem 2004-ben, egy napsugaras szeptemberi napon, szeptember derekán vagy idusán, amikor a falevelek aranyárgák és bíborszínűek, és a szellő kellemesen, langyosan simogat.

Itt jártam óvodába, és itt járom az általános iskola utolsó osztályát is, épp amikor e sorokat írom. Városomban nagyon sok a történelmi és építészeti nevezetesség. Amikor az iskolába rohanok, észre se veszem a különleges és egyedi szabadkai Zsinagógát, a szecesszió stílusában felépített városházát, a könyvtár és a zenede szép épületeit. Érdemes néha megállni és turistaszemmel végignézni Szabadkát, beállni egy turistacsoportba, és elővenni a fényképezőgépet. Reichle-palota, katt-katt! A sétálóutca vagyis a Korzó, katt-katt-katt! Százéves cukrászda (mai Ravel), katt! Zsolnay kék szökőkút, katt-katt, szelfi!

Pont olyan csodás az ősz ma is a gazdag színeivel, mint amikor születtem. Sütik a gesztenyét. Illatozik. Szeretem. Még egy fotó: katt!

Csajkás Petra, 8. osztály, I. G. Kovačič iskola, Szabadka

Mátyás király udvarában jártam

Történt egy reggel, hogy édesanyám tyúkjait kihajtottam a mezőre, hadd csipegessék a friss zöld fűvet kedvükre, hogy minél kövőbbek legyenek pünkösd idejére.

Hát amint bámultam a kósza felhőket, hallgattam, hallgattam a zenge tavaszi szellő suhogását, egyszerre csak azt vettem észre, hogy egy fekete fátyol húzódott a szememre, és mire észbe kaptam, már egy réten ébredtem. Homály volt mindenfelé, de egyszer csak kitisztult a kép. Egy vár? Kérdeztem meglepődve magamban. Odatoppant egy férfi.

Ki vagy, te leány? Kérdezte nagy mosollyal az arcán. Én... hát én Barbara vagyok, válaszoltam dadogva. Rájöttem, hogy maga Mátyás király áll előttem. A gesztenyebarna haja, a két csillogó szeme, a közepes termete és persze a nagy orra, összetéveszthetetlen. Elkísért a palotájába. A palota udvara csak úgy pompázott a sok szép virágtól, mely különösen nagy hatással volt rám. Ezután elmentünk a Corvina könyvtárba, ahol a kézzel írott könyvek díszlegetek a polcon. Mátyás király engedélyezte, hogy egy könyvet megfogjak és belenézsek. Ara-

Meseillusztráció

Varga Polyák Ákos, 4. osztály, J. J. Zmaj iskola, Szabadka

nyozott betűkkel, kézzel írták, gyönyörű volt. A palotában sétálva elgondolkodtam azon, hogy a világ mennyit változott a reneszánsz kor óta.

Beértünk egy hatalmas terembe, ahol sok-sok étel sorakozott az asztalon. Már mindenki evett, csak én álltam még mindig ugyanazon a helyen tátott szájjal. Beatrix, Mátyás király felesége bevezetett egy előkelő szobába, mondván, hogy az most már az én szobám. De én inkább csak megköszöntem a szíves vendéglátást.

Mély álomba zuhantam, és ismét a mezőn ébredtem. Elmosolyodtam, és hazatereltem a tyúkokat. Közben azon gondolkodtam, milyen szép is lenne, ha az álom valósággá válna.

Nagy Barbara, 5. osztály, Emléiskola, Zenta

„Ki volt a tanítód?”

Az én volt tanító nénimet Lakatos Boja Mártának hívják. Ő 3. és 4. osztályban tanított bennünket.

Szöke, göndör haja van. Középmagas, testalkata vékony, kecses. Ízlésesen és csinosan öltözködik. Jóságos, kedves, minden helyzetben számíthattunk rá. Mindig kiállt az osztálya mellett. A tananyagot érdekesen adta elő. A gyakorló órákon vetítón keresztül ismételtünk, így nekünk is könnyebb volt, mert nem kellett annyit írni. Nem beszélve arról, hogy mi ezt egy játékként fogtuk fel. A mai napig is megmaradt bennünk az a kis bagoly, aki a helyes válaszok után előjött, és így szólt:

– Hibátlanul dolgoztál!

Negyedik osztályban az iskolánap alkalmából osztályok közötti versenyt rendeztek, ahol minden osztálynak egy rajzfilm szereplőit kellett életre keltenie, és amelyik osztály a legkreatívabb volt, az elismerésben részesült. Mi Herkulest választottuk. Először is osztályfőnöki órán megnéztük a mesét, mert volt, aki nem ismerte. Többek között én sem, de miután megnéztem, nagyon tetszett. Nagyon élveztük, és sokat dolgoztunk érte.

Szerintem a mi generációnkban mi kaptuk a legjobb, legkedvesebb tanító nénit.

Vastag Ivett, 6. osztály, Cseh Károly iskola, Ada

Álhírek

A beszélő kutya

A szomszédunk egyik esete még kutyaugatást hallott, másnap reggelre pedig már úgy ébredt, hogy Gombóc, a kutya megkérdezte, fel akar-e kelni. Már legalább három órát aludt, nehogy kipihenje magát. Hát fel is kelt, adott neki kenyeret, de a kutya reklamált, hogy nem elég száraz a kenyér, ez csak kétnapos és nem egyhetes. Na jó, elment a gazda venni egyhetes kenyeret, de a boltos csak a hulladékoknál talált megfelelő kenyeret. Hazamegy, hát oda is adja a kenyeret, de a kutya most repülni szeretett volna. Ki is mentek a folyóra, ahol a csónakból kiugrottak. Repültek vagy tíz centit. Na, a kutyának sem kellett több kívánságát teljesíteni, ezentúl a kutya teljesítette a gazdája kívánságát. Főzött, mosott, ugatott. A szomszédom kételkedve mondta, hogy lehetséges, hogy az agyára ment a sok alvás, de az is lehet, hogy ez mind igaz. Nem tudja eldönteni, hogy melyik a rosszabb.

A kínai focista

Egyik nap felkapcsoltam a televíziót, hát mit látok? Macsinga, a kínai focista, gólrúgás helyett éppen beállt a labda elé, és lekungfuzta a labdát. Ettől a kapus úgy megijedt, hogy kifutott a kapuból, Macsinga addig küzdött a labdával, hogy hasra esett, és a labdával együtt begurult a kapuba. Így a kínai csapat hősként ünnepelte a focilabdát.

Csetvei Enikő, 7. osztály, Hunyadi János iskola, Csantavér

HÁLÓN A VILÁG

A világ 100 legnépszerűbb weboldala

top20 szélétől.

Érdekes még a halványzölddel jelölt kereskedelmi oldalak halmaza, ahol a 4. helyen álló Amazon uralkodik, de vannak üdítő versenyzők is, mint a kézműves termékeket kínáló Etsy. Ja, és persze ott az Ebay, a világ legnagyobb ápró-hirdetési oldala. Webszolgáltatások terén szinte csak Microsoft-oldalak látszanak a százak listán, a webes Office mellett a Microsoft Online Services és a Live.com is a halmaz első harmadában tanyázik.

Az internet óriási, jelenleg nagyjából 1,1 milliárd különálló weboldal várja, hogy valaki odátévedjen. Persze vannak népszerűbb és kevésbé látogatott oldalak, de az infografikán kb. látható, mi az igazán népszerű.

Látható, hogy a vezető Google például élénksárga színű, ezzel jelölték a keresőket: a Microsoft Bingje már csak 17. a listán, a kínai Baidu pedig a 88. helyen áll. Fehérek a zenét, videót és filmeket szolgáltató oldalak, ahol a You-Tube dominál, amely egyben a világ második leglátogatottabb weboldala.

Fakó kékkel jelzik a közösségi oldalakat, amelyek között az összességében harmadik helyet elérő Facebook vezet (nem mondhatni, hogy nagy meglepetésre), a LinkedIn a 11. helyig jutott, de még a trollkat és hípsztereket tömörítő Tumblr is eggyel beljebb lépett a

A világső Google.com havonta 28 milliárd látogatóval büszkélkedhet. Ezzel szemben hiába fért fel a TOP100-as listára 98. helyezettként a Citi.com, „csupán” 53 millió a havi látogatók száma.

A helyezettek között a google.com és a youtube.com nem meglepetések, a Facebook 3. helye sem, sőt, az Amazon és a Netflix előkelő pozíciójára is számítani lehetett. A Microsoftnak nincsen egyetlen, központi, óriási adatforgalmat bonyolító oldala, de több olyan van, ami a 14. és a 41. hely között található, így összesítve a látogatószám már szédítően magas. Azt pedig kevesen gondolták volna, hogy így 2019 tájékán még a Yahoo is ott toporog az élmezőnyben. (pcworld)

TÉVÉ

8K-ban sugároznak Japánban

Megkezdte működését Japánban a világ első olyan TV-csatornája, ami az elképesztően nagy, 8K-s felbontásban sugározza a műsorokat. A Full HD-nél 16-szor, a normál HD adásnál pedig nem kevesebb, mint 36-szor (!) jobb minőségben sugárzó adó egy félévészázados sci-fi klasszikust, a 2001: Űrodüsszeiát mutatta be elsőként nézőinek.

Az élmény maximalizálása érdekében egyébként a filmet teljes egészében újrigitalizálták az eredeti kópiákról – mivel eddig csak 4K-s digitalizációja létezett. Az adó kedvéért létrehozott 8K-s változatot ráadásul 120 FPS-sel digitalizálták be, hangját pedig nem kevesebb, mint 24 csatornára keverték le. Az persze kérdés, hányan tudták nézni a sugárzást, hiszen egy 8K-minőség vételére alkalmas tévékészülék több mint 6000 dollárba kerül.

CSILLAGÁSZAT

Mi a Tejút?

Csillagok milliárdjaiból áll, amelyek ott ragyognak az éjszakai égbolton, szabad szemmel mégis csupán töredékét láthatod a Tejútrendszer csillagcsoportosuláshoz tartozó égitesteknek. A Tejút a mi csillagvárosunk: ebben a galaxisban élünk.

Hány csillag található a Tejútrendszerben?

Korong alakú galaxisunk körülhatárolt övezetében több mint 100 milliárd csillag ragyog. Ebből a legtisztább időben is mintegy 2500 csillagot figyelhetünk meg egyszerre.

Miből vannak a csillagok?

A csillagok napok, nem pedig bolygók, így aligha vetheted meg szilárd talajukon a lábad! Anyagukat roppant forró gázok alkotják: zömében hidrogénből és héliumból tevődik össze.

Miért hunyorognak a csillagok?

A csillagok pislákoló fénye csak látszólagos jelenség, csupán a földről nézve érzékelhető. A csillagok odakint a világűrben egyenletesen ragyognak: hunyorgó fényük a bolygónk légkörében lejátszódó jelenségeknek, a hideg és meleg levegő keveredésének, a magasban dúló szeleknek, a fénytörésnek, a légköri szennyeződéseknek a következménye.

Csillag alakúak-e a csillagok?

Nem. A csillagok olyan kerek, tüzes gázgömbök, akár egy labda.

Összekapcsolódtak az űrben

Összekapcsolódott a Nemzetközi Űrállomással a Soyuz MSZ-11 orosz űrhajó, fedélzetén az orosz **Oleg Kononyenko**, az amerikai **Anne McClain** és a kanadai **David Saint-Jacques** űrhajóssal – jelentették orosz hírügynökségek. A legénység a tervek szerint 194 napig tartózkodik majd a világűrben, és 48 tudományos kísérletet fog végrehajtani. Az új űrhajóstriót az űrállomáson az orosz Szergej Prokopjev, az amerikai Serena Aunón-Chancellorból és a német Alexander Gerstből álló személyzet fogadta, amely a tervek szerint december 20-án tér majd vissza a Földre. Kononyenko és Prokopjev december 11-én űrsétát tett, és kívülről vizsgálta meg az űrállomáshoz csatlakoztatott Soyuz MSZ-9 űrhajót.

Mézgyár a természetben

A mézet az ember a természettől, konkrétan a méhektől kapta ajándékba, és hosszú ideig ez volt az egyetlen édesítőszer. Már a kőkorszakban is ismerte, amit egyebek közt egy 16 000 éves spanyolországi sziklarajz is bizonyít. Ezen egy lépesmézet gyűjtő embert, egy mézvadászt látni. Hasonló sziklarajzokat Ausztráliában is találtak. Később a tudatos, tervezett méhészkedés is megjelent, amelynek első, az i.e. 7. évezredből származó nyomaira Anatóliában bukkantak. A szakmává fejlődő méhészkedés révén a méz egyre értékesebb terméké vált, és a kereskedés megjelenésekor az igen jó árú élelmiszerek közé tartozott.

Miért vált fontos táplálékká a méz?

Méznek azt a növényi nektárból vagy növényi nedvekből összeálló anyagot nevezzük, amelyet a méhek gyűjtenek össze, majd a saját anyagaik hozzáadásával sűrű és örök időkre álló nektárrá alakítanak át.

A mézet a régi időkben elsősorban azért keresték, mert az ember sokáig nem tudott másféle édesítő anyagot előállítani. És bár azt, hogy a cukornádból hogyan lehet a cukrot kinyerni, már az ókorban is tudták, a nagyüzemi (gépesített) cukorgyártás és a cukorrépa felhasználása csak a 18. század végén vált lehetővé. Addig tehát a folyadékok vagy ételek édesítését kizárólag a mézzel oldották meg, amelynek egyéb jótékony hatásait sem volt nehéz észrevenni. A méz nemcsak jó közérzetet idézhet elő, de a kisebb-nagyobb bajokon, betegségeken is átsegíthet bennünket.

Hogy minderre mitől képes a méz, azt természetesen csak a mikroszkóp és az egyéb, biológiában használt műszerek megszületése után lehetett feltérképezni. Kiderült, hogy nem ok nélkül érzik az emberek erősebbnek magukat ettől az anyagtól. Ennek az is az oka, hogy a mézben a speciális fehérjék mellett az ásványi anyagok is nagy súllyal vannak jelen. A mézben van vas, réz, kén, nátrium, kálium, kalcium, magnézium, mangán, cink, króm, nikkel, szelén és kobalt. Ezek mellett fontos aminosavak – arginin, hisztidin, izoleucin, lizin, metionin, fenilalanin, treonin, triptofán, valin – is

találhatók benne. Mindezeket túl az összes vitamint is ott van, amelyek felszívódását a folsav jelenléte is erősíti. A méz magas enzimetartalma pedig azt biztosítja, hogy ne telepedhessenek meg benne a különféle kórokozók, vagyis a méz antibiotikus természetű, fertőtlenítő erejű anyag.

Melyik állatok termelnek még mézet?

Mézet nem csak a méhek állítanak elő, ám egyedül ők dolgozzák fel tökéletesen a virágok pollenjéből és nedvéből kinyerhető anyagokat. Először a garatukban lévő anyagokkal, enzimekkel keverik össze a felszívott nektárt, majd miután azt elszállították a kaptárba, az így kialakult híg, magas víztartalmú mézet a kaptár hatszögletű viasz lépsejtjeibe teszik bele. A kaptárban dolgozó méhek ezután – mintha ventilátorokat kapcsolnának be – a szárnyukkal keltett légárammal párologtatják el a mézből a felesleges vizet. Ettől a méz egyre sűrűbbé válik, és ami-

képpen a legtöbb pajzstetűfaj a növényeken táplálkozva ragacsos váladékot, úgynevezett mézharmatot választ ki, amellyel azonban a továbbiakban nem foglalkozik. A mézharmat megtapad a növények felszínén és nem mellelleg jelentős kárt okoz rajtuk. Mivel cukorban gazdag anyag, ezért könnyen megtelepsznek rajta a penészgombák, amelyek csak tovább erősítik a romboló hatást. A pajzstetvek tehát csak létrehozhatnak egy alapanyagot, és ezzel többnyire be is fejezték a munkálkodásukat a mézen.

A tetvek mellett a hangyák között is vannak mézgyűjtők, akik ugyan egy szinttel magasabbra léptek a méz felhasználásában, hiszen ők tárolják is a mézet, de tovább ők sem dolgoznak rajta. Az azonban kétségtelen, hogy a raktározási technikájuk tökéletesen megoldja a túlélésüket. Legismertebb fajuk Mexikóban és Coloradóban él.

A mézgyűjtő hangyák üregében jó néhány példány folyamatosan fenn függ a mennyezeten,

kor eléri a kellő töménységet, vagyis „beért”, a méhek lefedik, viasszal lepecsételik. A tömény mézben sem a gombák, sem egyéb mikroorganizmusok nem képesek elszaporodni, ezért ez a cukros oldat soha nem romlik meg. Találtak már több évszázados mézet is, amely kis fölmelegítés után ugyanolyan minőségű volt, mintha épp most pergették volna ki. A méheknél tehát igazi, magas színvonalú mézgyártást találunk, amelyet a többi mézgyűjtő rovar munkája meg sem közelít.

Alacsonyabb szinten a növényi nedveket szívó rovarok, például a **pajzstetvek** állítanak elő

Mire jó a méz?

A mézes tea látványosan oldja a köhögést, a kisebb sebeknél meggyorsíthatja a forradást, de általában is segíti a bőr regenerálódását. Emésztési problémáknál is hasznos lehet, de a látást is javíthatja. Mai ismereteink alapján a méz közel hetvenféle gyógyító hatást tud elérni az emberi szervezetben. Egyedül az allergiások és cukorbetegség azok, akik nem használhatják ki a méznek ezeket az előnyeit.

akár a denevérek. Nekik az a feladatuk, hogy hónapokon át a saját testükben tárolják a boly táplálékát. A mézet a többiek többnyire a tölgyfa gubacsáról gyűjtik össze, majd a mennyezeten függő társaik potrohába tömnek. A potrohok ettől valóban akkorává tágulnak, mintha óriási bödönök lennének. Mindebből persze az is következik, hogy a hangyák mézét az ember semmiképp sem tudja begyűjteni, hiszen abba az állatok belepusztulnának. Az ennél magasabb szintű technológiával dolgozó méhek azonban nem sínylik meg az ember tolvajlási tevékenységét, hiszen ők egy évad alatt a tél átvészeléséhez szükséges mennyiségnek a többszörösét is begyűjtik. Emellett a méhészeknek kötelességük ügyelni arra, hogy csak annyit vegyenek ki a mézből, amennyivel nem okoznak kárt a kaptár lakóinak. Az tehát, hogy mi, emberek, viszonylag könnyen hozzájuthatunk a különleges minőségű és számunkra sok mindenre használható mézhez, alapvetően annak köszönhető, hogy a méhek nemcsak a növények anyagainak egyedülálló feldolgozására és természetes tartósítására képesek, hanem arra is, hogy a szükségesnél százszor többet gyűjtsenek be maguknak.

Tersánszky J. Jenő

Az életmentés

Kacor Dani csínyjeiről sok történet kering. Sőt, költemény is szól róla. Mert azt mondják, ennek a kis versnek ő a hőse: Volt egyszer egy fiú, úgy hívták, hogy Dani. Leckéjét sohasem tudta fölmondani.

Ám itt most Kacor Dani nem mint a rossz tanulásban kivételes, meg éneklésre méltó nagyság szerepel. Mást tárgyal ez a mese.

Egy fagyos téli napon Kacor Dani az utcán lézeng. Egyelőre nem akadt még semmi eszméje: mivel üsse agyon a délutánt?

Hát ki jön vele szembe? Az osztálynak a legjobb tanulója, Csicseri Elemér. Azt is mindjárt ki lehetett találni, hogy a közelben levő korcsolyapályára tart Elemér. Mert vállán átvetve lógott a korcsolyája.

Hüm-hüm! A jégén csúszkálni nem utolsó szórakozás. Csak hát, aki a korcsolyáját nyáron eladta, és a vételárát krumplicukorba fektette, az aztán télen legfeljebb sikánkózzhat a jégen. A Kacor Dani esete pedig ez volt.

Hanem abban a pillanatban már ki is alakult a Dani agyában egy remek terv, hogyan lehetne neki is korcsolyázni korcsolya nélkül. Azaz a Csicseri Elemér korcsolyájával. Tehát így csapott rá:

– Szervusz, Elemér! Csak nem ide a közelbe készülsz, erre a vacak jégpályára? Hiszen itt drága pénzért olyan nyüzsgést találsz most, hogy egy becsületes iramot nem vehetsz. Rád másznak, te mászol másra. Amellett a pályaőr folyton rád sipol, és kitiltással fenyeget. A hangszóró úgy bömböl, hogy megsüketülsz. Érdemes egyáltalán odamenned?

– Ez mind igaz – válaszolt erre Elemér. – Viszont hol találsz közelebb jobb jégpályát?

– Hol? – tájékoztatta őt Dani. – Innen pontosan hat villamos-megállónyira, a vasúti töltésen túl van egy nagyszerű kubikgödör. A jege most tükörjég. A környékről alig járnak oda csúszkálni. Gyakorolhatsz hosszú távra, gyorskorcsolyázásra, figurát a pompás, szabad jégpályán. Ott aztán nincs ör. Nincs beléptidő. A villamos vonaljegy kettőnknek sem több mint pár fillér, tehát így csokit vehetünk a jégpályára szánt összegben. Mit szólsz ehhez?

A kaland valóban kápráztatónak rémlett. A kalandvágy a legkitűnőbb tanuló szívében is ott szunnyad. Csicseri Elemér máris tévovázóan vetette ellen:

– Igen, barátom! De Ákombák tanító bácsi éppen ma tiltott el minden tanulót az útfélen és a szabad jégen való csúszkálástól. Sok balesetre, szerencsétlenségre hivatkozott...

– Áh, ugyan! – kezdte rábeszélni társát Dani... És előszedte az ékesszólás, fenyegetés minden fegyverét. Végül pedig a sopánkodásra és rimánkodásra tért. Már hogy Elemér tartozik neki annyi baráti önzetlenséggel, hogy amikor nincs korcsolyája, hát odakölsönzi kissé a magát!... Ezt pedig a jégpályán nem lehet megoldani!...

Tovább így és úgy... Csicseri Elemér jó szívét meglágyították a Kacor Dani zokszavai.

Iszoltak, késedelem nélkül, a tilalmas szabad jég felé robogó villamoshoz.

Hát abban Kacor Dani nem hazudott, hogy a mély kubikból jegne pazarul, szabadon siklott a korcsolya. Tízszere annyi csúszkáló is elveszett volna a terjedelmes jégütkör hátán, mint amennyi a környék gyéren lakott házaiból látogatta. Három vagy négy osztálytársra is bukkantak közöttük, így aztán együtt és külön remekül indult meg a mulatság.

A befagyott tó egyik csücskében kis nádas lengedezett a csipős alkonyati szellőben. A nádas mellett jókora darabon nem fagyott be jól a tó vize. Az tette valószínűleg, hogy a közeli téglagyártól, föld alatti vezetéken át, itt folyt a tóba a langyos szennyvíz. A tónak más helyütt vastag, biztos a jege ezen a helyen csatlókán, megtévesztően elvékonyodott széles, hosszú csíkban. A környék összes csúszkálói elkerülték ezt a veszélyes helyet.

Csicseri Elemér azonban most először látogatott erre a jégre, így tehát mind nagyobb lendülettel körözött, cikázott összevissza a tó jegén, végül bátran neki-szárgulodott a vékony jégcsíknak is.

„Hajhó! Hajhó!” – Elemér fülébe hatolt a többi csúszkáló figyelmeztető kiáltozása. Hallotta ugyancsak, hogyan kezd ropogni alatta a jég. De már késő!...

A következő pillanatban a beszakadt jégnek éles táblája csapódott az arcába. Azzal már merült is alá, a hideg vízfenékre.

Ha eszméletét veszti Csicseri Elemér? Vagy kevésbé sekély vízbe zuhan? Menthethetlen vége van.

De hát a tó vize itt nem ért följebb Elemér nyakánál. Inkább a fenék sűrű iszapja akadályozta meg a mozdulásban. Kacor Dani pedig, társai élén, rohanást ott termelt a segélyére.

A tóparton hosszú karót fedezett fel Dani. Hanyatt-homlok odarahant érte. Aztán, a jeges vízbe gázolva a partról, odanyújtotta a karó végét Csicserinek, így sikerült annak keservesen kijutnia a borzalmas fürdőből.

A halálos szerencsétlenség ezzel enyhébb balesetté vált. Ám a további, fenyegető kellemetlenségek még nem múltak el. Hogyan jut haza Csicseri Elemér nyakig lucskosan a téli estében? Mi lesz, ha az iskolába is eljut a baleset híre? Kire hárul a felelősség érette?

Nos, Kacor Dani legalább úgy reszketett aggodalmában, mint szerencsétlenül járt barátja. De valóban, az osztály legjobb tanulója vallott az, hogy Csicseri Elemér becsületszávára fogadta, hogy ő maga nem márt be senkit – sem otthon, sem az iskolában – a történetekért. Minden maradjon titokban!...

Másnap az iskolában valóban semmi port nem kavart nyilvánosan a Csicseri-féle baleset. Csak egy kis kör sugdolózott róla. Kacor Dani és csúszkáló társai. Kissé nyugtalanító volt, hogy Csicseri Elemér nevét a hiányzók sorában olvasták föl az osztályban.

Mi lett vele? De hát lezajlott az első, a második óra és a harmadik is a szokott rendben. Az utolsó órán Ákombák tanító bácsi egy testes, jó külsejű idegen emberrel jelent meg. És a következővel kezdte:

– Kedves gyerekek! Ez a bácsi itt velem Csicseri Elemér édesapja. Fiát, osztályunk legjobb tanulóját tegnap délután súlyos szerencsétlenség érte azáltal, hogy beszakadt alatta a jég korcsolyázás közben. Most otthon fekszik erős lázzal. Csak annyit vallott be édesapjának a balesetéről, hogy itt ülnek osztálytársai között azok, akik kihúzták a jég alól, és ezzel az életét mentették meg.

Ám megnevezni nem akarta ezeket a derék fiúkat. Általam szólítja föl tehát most őket, hogy jelentkezzenek...

Ákombák tanító bácsi már folytatta:

– Csicseri Elemér édesapja egy nagy doboz csokoládét akar jutalmul átszolgáltatni a fia megmentőinek!

Brumm-buru-brummmü! Egyszerre dübörögtek, döngtek a padok, és majd földültek, hogy Kacor Dani és három társa fölugrott a helyéről.

– Mi voltunk! Én is ott voltam!... Én is! – hangzott összevissza a csúszkáló csapat torkából. Majd az egész kart túlharsogta Kacor Dani vijjogó hangja:

– De én húztam ám ki Elemért egy rúddal!

– Hát akkor, fiacskám, gyere ide, fogadd el tőlem ezt a csekélységet, s terád bízom, mennyiben részelteted belőle társaidat. Köszönöm neked, édes fiam. Köszönöm!

Két ünnepélyes kézfogás következett. Csicseri édesapja előbb Kacor Danival rázott kezét, aztán a tanítóval. Ezzel búcsúzott is az osztálytól.

Kacor Dani tisztára a megdicsőülés rebegésével állt ott az osztály előtt. Ám ekkor Ákombák tanító bácsi is osztott ki valamit Kacor Dani és társainak. Azt pedig úgy hívják: igazság!

– Figyelj ide, Kacor Dániel, te javíthatatlan lurkó! Én magam is elismerem, hogy a legjobb tanuló életének megmentéséért jutalmat érdemeltél. Rendben van. Csakhogy most megkapod tőlem a legsúlyosabb büntetést, mert te voltál az a gazfickó, aki Csicseri Elemér társadat a veszélyes szabad jégre csaltad, amit éppen tegnap tiltottam el nektek!...

Úgy ám! Sirva vigad a magyar! – tartja a közmondás. Hát így végződött Kacor Dani életmentő hőstette is. Előbb kesereghetett a büntetésen, csak aztán örülhetett a csokoládénak.

A szokásos reggeli dugóban araszolva nem kerülhették el a figyelmét az utcákon lézengő, különös ruhába öltözött – egészen pontosan taláros – emberek. Dursley úr ki nem állhatta a feltűnősködést – hogy a fiatalok is kicsoda maszkarákban képesek jární –, biztosan ez a legújabb őrült divat, gondolta, s ujjaiával türelmetlenül dobolt a kormánykeréken.

Tekintete a talárosok egy csoportjára tévedt. A társaság a járdán ácsorgott, nem messze tőle, s izgatott sugdolózásba mélyedt. Dursley úr megütközve látta, hogy egyik-másik taláros még csak nem is fiatal... Hisz az a férfi ott még nála is öregebb, mégis smaragd zöld palástban virít! Hogy nem sül le bőr a képéről!

Egy darabig így fortyogott magában, aztán felöltött benne, hogy a maskarás emberek talán szántszándékkal keresik a feltűnést. Biztosan adományokat gyűjtenek valamire... Igen, ez lehet a dolog nyitja. Ekkor meglódult a kocsiszlop, és Dursley úrnak néhány perccel később, mikor megérkezett a Grunnings parkolójába, már ismét csak a fúrókon járt az esze.

A kilencedik emeleti igazgatói irodában Dursley úr széke az ablaknak háttal állt – szerencsére, mert másképpen nemigen tudott volna aznap délelőtt a fúrókra összpontosítani. Így ugyanis nem látta a fényes nappal ide-oda repdeső baglyokat – ellentétben az utcai járólókkal, akik tátott szájjal, mutogatva bámulták a fejük fölött elsuhanó madarakat. Többségük éjszaka se látott még baglyot, nemhogy nappal.

Dursley úrnak tehát tökéletesen normális, bagolymentes délelőtte volt. Őt emberrel ordibált, elintézett néhány fontos telefont, azután még egy

R, vagyis Roxfort Boszorkány- és Varázslóképző Szakiskola (Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry).

De honnan is indult Harry Potter világhódító útjára? Már a történet születése is regényes eset: az író egyedülálló anyaként, nehéz anyagi körülmények között írta meg az első könyvet. Ezt persze, amennyiben igaz is volt, legendaépítésre használták a reklámszakemberek, ezzel a könyv sikeréhez is hozzájárultak, így ma már Rowlingnak biztosan nincsenek ilyen gondjai. Harry Potter ma is töretlenül népszerű, kortárs jelenség, pedig jövőre lesz 20 éve annak, hogy az első kötet magyarul is olvashatóvá vált. A Harry Potter-univerzumot mindenki ismeri: a 7 könyvet, a filmeket, a kiegészítő köteteket (A kviddics évszázadai, Legendás állatok és megfigyelésük), a színdarabot, az újabb filmeket.

J. K. Rowling

Harry Potter és a bölcsek köve

(Részletek)

kicsit zsémbelt. Egyszóval remek hangulatban töltötte az időt délig, amikor is elhatározta, hogy kinyújtóztatja tagjait, és átsétál a szemközti pékségbe egy fánkért.

A talárosokról időközben teljesen megfeledkezett. Most azonban ismét felfigyelt rájuk, mert a pékség előtt e különcök egy egész csoportjába botlott. Ahogy elhaladt mellettük, gyanakodva végigmérte őket. Nem értette, miért, de nyugtalanság fogta el, ha rájuk nézett. Ez a társaság is izgatottan sustorgott, és úgy tűnt, egyiküknél sincs adománygyűjtő persely.

A feltűnő palástokba burkolódzó figurák akkor is ott voltak még, amikor kijött a pékségből, kezében a fánkot rejtő zacskóval. Ismét elsétált mellettük, s ekkor akaratlanul is elcsipett néhány szót a beszélgetésükből.

– Potterék, igen, én is azt hallottam...

– Úgy van, a fiuk, Harry...

Dursley úr megtorpant. Egy pillanatra jeges borzalom markolt a szívébe. Visszafordult a sustorgó társaság felé, mintha mondani akarna nekik valamit – azután nyelt egyet, és továbbment.

...

– Menj, hozd ide a postát, Dudley – szólt ki Vernon bácsi az újság mögül.

– Majd Harry idehozza.

– Menj ki a postáért, Harry!

– Majd Dudley kimegy érte.

– Bökd meg a Smelting-pálcáddal, Dudley.

Harry kitért a Smelting-pálca elől, és elindult a postáért. Három küldemény hevert a lábtörlőn: egy képeslap Vernon bácsi nővérétől, Marge-tól, aki Wight szigetén nyaralt, egy számlának tűnő barna boríték és – egy Harry Potternek címzett levél.

Harry a kezébe vette, és rámeredt. A szíve mintha trambulinon ugrált volna. Még soha senkitől nem kapott levelet. Ki is írt volna neki? Nem voltak se barátai, se rokonai – a könyvtárba se iratkozott be, így még barátságtalan könyvvisszakövetelő lapokat se kapott. Most mégis ott volt a kezében ez a levél, s rajta a féltreérthetetlenül pontos címzés:

H. Potter úr részére

Surrey grófság

Little Whinging

Privet Drive 4., lépcső alatti gardrób.

A levél vastag volt és nehéz. Tartalmát sárgás pergamenboríték rejtette, melyre smaragd zöld tintával írták rá a címzést. Bélyeg nem volt rajta. Harry remegő kézzel megfordította a küldeményt. A borítékot lezáró piros viaszpecsétet címer díszítette: oroszlán, sas, borz és kígyó vettek körül egy nagy R betűt.

Animus Kiadó, Budapest, 2009.

Fordította: Tóth Tamás Boldizsár

Lumos!

Számtalan módon elemezték már a regényt, bizonyos részleteit fejből idézik a rajongók. De az ügyes marketingen túl mi lehet Harry Potter sikerének titka? Hiszen a főhős nem különösebben ügyes, tehetséges – legjobb erénye a bátorság, és persze a barátai, akikre mindig számíthat. Hírneve is abból ered, hogy csecsemőként elszenvedője, nem pedig tevékeny alakítója volt egy szörnyű esetnek. Még az olyannyira szeretett Dumbledore is kihátrálta és irányítja. Talán a világepítkezés a titok? Ahogyan a mi valóságunkhoz közelít, és az a sok-sok rejtély, amellyel találkozunk? Egy ilyen hatalmas, felfedezésre váró világra, amelyre a saját világunk kiegészítőjeként gondolhatunk, a rejtélyesség kiapadhatatlansága a jellemző,

amelynek mi, olvasó muglik is a részesei lehetünk. Mindeközben persze lenézett, tudatlan mugli szerepünkből olvasás közben a varázsvilág beavatottjaivá lépünk elő. Ezen túl a folytonos akció is magához láncolja az olvasót. Harry már az első könyvben elképesztő kalandokba keveredik, akár csak a népmesék szegénylegényei.

Ha lehet szépirodalmi szövegből tanulni (márpedig nyilvánvalóan lehet, még ha nem is az a feladata, célja), akkor számomra az egyik legfontosabb tanítás a Harry Potterből az, hogy hogyan lehet kezelni a minden boldogságot kiölő demontor-embereket. Amennyiben egy ilyen demontorral hoz össze a sors, csak mosolygok, valami nagyon jó és boldog emlékre gondolok, és elmormogom magamban az ideillő varázsszavakat: expecto patronum!

Herédi Károly

GYERMEKJÁTÉK NYELVTÖRŐ NÉVVEL

Ki készítette el az első kaleidoszkópot?

A kaleidoszkóp (magyarul: szép képet látok) nem tartozik azokhoz a játékokhoz, amelyek a régi görögöktől maradtak ránk. A szó új képzésű, fiatalabb, mint a teleszkóp vagy a mikroszkóp. A kedves játék, ami annyi szobához vagy ágyhoz kötött gyermeket szórakoztatott már el, a találmány szerelmének köszönhető létrejöttét.

1816-ban egy fiatal skót lelkész, David Brewster egyszer könnyek között találta menyasszonyát. A lány buzgón gyártotta a kézimunkákat új otthona számára, s el volt keseredve, hogy nem talál egyetlen szép, ízléses szőnyegmintát sem a divatújdonságok kézimunka-mellékletében. A vőlegény, járatos lévén az optikában, készített egy olyan látszószzerű kis szerkezetet, amely három tükörlap segítségével néhány színes üvegdarabkából végtelen sok mintát varázsol. Minden forgatásnál új meg új minták keletkeztek, csak le kellett rajzolni a legjobban tetszőt. A menyasszony azonban nemigen jutott hozzá az

ügyes kis szerkezethez, mert kistestvérei egymás kezéből kapkodták a játékot. Az élelmes vőlegény meglátta a kis szerkezetben rejlő lehetőségeket, és kaleidoszkóp néven szabadalmaztatta a találmányt. Nem ez volt az egyetlen gyermekjáték ez idő tájt, melynek nyelvtörő görög nevet adtak: egy francia játékkészítő autoperipatikus néven hozta forgalomba felhúzzható játékbabáit.

A kaleidoszkóp tehát görög neve ellenére nem görög találmány. Persze, azért az ókori gyerekek is játszottak. Maga Agészilaosz spártai király sem restelt gyermekei kedvéért vesszőparipára kapni. Egy görög vázaképen ostort pattogatva lovagol nádparipáján egy fiúcska. Nem maradt meg az ókorból fa- vagy bronzkarika sem (trochosz volt a neve), de egy vázaképen a fiatal Ganümedeszt úgy ábrázolja a művész, amint éppen karikát kerget. Egy másik képen egy lányka sárkányt ereget, egy bronzszobor pedig, amely fiatal faunt ábrázol, arról tanúskodik, hogy már a görög gyerekek is ugráltak ugrálókötelen vagy talán szőlővenyigén. A kis faun mozdulatát nem értették mindaddig, amíg valaki fel nem kiáltott: „Hiszen ez ugrókötelen!” így sikerült aztán az elveszett kötet rekonstruálni. A kislányok babáinak felszereléséből is fennmaradt mutatoba egy s más, kis bútorok, tükrök olomból, ónból és pici agyagedények. A kisgyermekek ízlése, már ami a játékokat illeti, nem változott túl sokat. Színesre festett, vidám állatfigurák, lovak, ökrök, kutyák, libák, kakasok kerültek elő az ásatások során. Ezekkel játszottak a görög fiúcskák. Vázaképeken láthatunk kiscsokit húzó fiút, de nagyobb kocsit is, amelybe bárány volt fogva, s a gyerek bele is ült. Ezt az „antik” fiúk 17 éves fejjel mondtak búcsút játékszeriüknek, míg a lányok esküvőjük előestéjén áldozták babájukat Aphroditének.

Baley Endre

Luca széke

Hogyan készül Luca széke?
Ne is kérdezd, sosincs vége!
Miért nincs vége? Luca lusta?
Luca sosem lusta fruska!

Milyen színű Luca széke?
Olyan, mint a tenger kéke.
Te már láttál Luca széket?
Sosem láttam, csak a képét.

Akkor mégis honnan tudod?
Kotkodácsolták a tyúkok.
Megérted a tyúkok nyelvét?
Megérték én tyúkot, medvét.

Mit meséltek hát a tyúkok?
Ha elmondom, bajba jutok.
Mondd el apa, nagyon kérlek!
Nem lehet, mert kibeszélnék.

Fából készül Luca széke?
Fából, melynek vas a széle.
Hogyan lehet azt faragni?
Fakovácsokhoz kell szaladni.

Hol laknak a fakovácsok?
Megmondják a fakopácsok.
Ki beszél fakopács nyelven?
Én, ha arra szottyan kedvem.

Kimehetnének az erdőbe?
Ott lehetünk egykettőre.
Találunk majd fakopácsot?
Ha nem lesznek ott az ácsok.

Érted majd a fakopácsot?
Kopog nekünk fakovácsot.
Biztos meg fogjuk találni?
Ha nem fogunk kiabálni.

Megtudjuk, majd hogyan készül?
Késő van már, besötétül.
De ha ezt ma elszalasztjuk?
Pont egy évvel elhalasztjuk.

HAGYOMÁNY

Luca-napi csodák és babonák

Sok olyan Luca-napi szokás maradt fenn, amely ma már viccesnek tűnik. Régen szigorúan vették, hogy az asszonyok, lányok Luca napján ne dolgozzanak – ez tűnik az összes régi Luca-babona közül a legvonzóbbnak, főleg a karácsony előtti fászesztő sürgésforgásban. A népszokás arra vezethető vissza, hogy a vértanúhalált halt szicíliai szűz, Szent Lucia vallásos tisztelete helyett a magyar néphagyományban december 13-ához inkább egy csúnya és öreg boszorkány képzele kapcsolódik, aki elől eldugták a háztartás összes seprűjét ezen a napon, nehogy lába alá kapja és elröpüljön vele. Fokhagymakoszorút és -füzért is ezért készítettek az ajtóba, ablakba, hiszen a fokhagyma régóta

arról ismeretes, hogy elűzi az ártó szellemeket. A nők is valószínűleg azért nem dolgozhattak Luca-napon, mert az ilyenkor szabadon kóborló boszorkányoknak alkalmuk nyílt volna bosszantásból elrontani a munkájukat: kóccá változtatni a lent, megszüdni orsóval az ujjukat. Ha pihennek a nők, nem történhet baj. Ezt nem ártana szem előtt tartani az ünnepi nagy rohanásban! December 13-ához számos házasságkerítő népszokás is kapcsolódik, talán a legismertebb a Luca-cédulák készítése: Luca-nap estéjén az eladó lányok tizenkét egyforma cédulára felírtak egy-egy férfinév, majd galacsinba hajtogatták a papírdarabkákat, és a párnájuk alá rakták. A hiedelem szerint amelyi-

ket másnap reggel kihúzzák a vánkossal, az lesz a férjük neve. Ez a szokás úgy is élt, hogy mindennap egy nevet a tűzbe hajítottak a lányok, és így a karácsonyra megmaradt egyetlen papír mondta meg a jövődöbeli nevét. A legviccesebb Luca-napi szokás a gombócos babona, amely a cédulás népszokás főzőcskézős változata. Itt a tizenkét cédulát gombócokba kell gyúrni, és amelyik gombóc a kifőzéskor először feljön, annak a cédulájának lehet majd hinni! A legnevezetesebb népszokás a Luca széke készítése volt. Ma már furcsán hangzik az a hiedelem, hogy a december 13-án elkezdett és pontosan 24-én éjfélre befejezett székre állva bárki megláthatja a boszorkányokat. Az a rituálé

azonban, amely szerint a karácsony előtti időszakban ezt a széket fagrigcsálgatták, ma is megszépítheti az adventi időszakot. Mindennap csak egy picit szabad barkácsolni, de pont karácsonyra el kell készülnie az alkotásnak, akármi legyen is az: fából eskábált tárgy (például dobozka), fonott dísz, festett üveg, családi fotóalbum, kollázs az úti emlékekből... Így jó az ünnepre készülni!

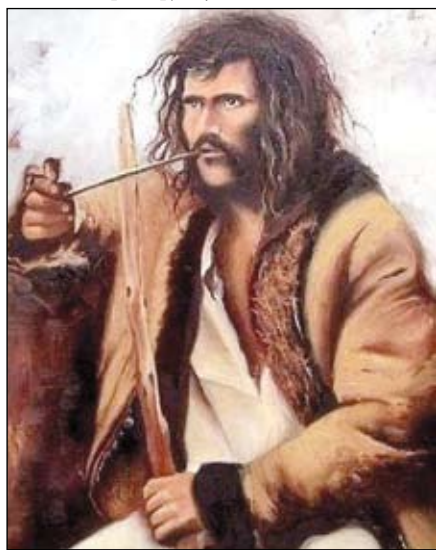
Ki volt Marci, aki igen jól élt Hevesen?

Él, mint Marci Hevesen, mondják arra, akinek gondtalan aranyélete van. Eredetileg ezt viszont arra a személyre mondták, aki rövid ideig nagyon jól élt ugyan, és nagy hírnevet szerzett magának, ám aztán mégis rosszul végezte. Nos, ki is volt ez a szólásmondásbeli Marci, és mit művelt Hevesen? Az origo.hu utánajárt.

Nemesemberből lett zsványvezér

A híres sárréti Zöld Marci, avagy Zöld Márton (1790–1816) az egyik legismertebb alföldi betyár volt, aki rövid pályafutása alatt leginkább Heves vármegyében zsványkodott. Zöld Marci a Bihar vármegyei Berettyóújfaluból származott, református kismemesi családból.

Ahogy mondani szokás, az alma nem esett messze a fájától, hiszen már Marci apja, Zöld Mihály is többször szembe került a törvénnyel, ami miatt számos alkalommal hűsölt a tömlőben, és nem egyszer bujdosásra kényszerült. Marci derék hazafiként részt vett a Magyarországra betört napóleoni francia seregek ellen meghirdetett utolsó inszurrekcióban, azaz nemesi felkelésben is. A csúfos vereségbe fulladt 1809. évi győri csata után hazatérve lépett apja nyomdokába.

A betyárok többsége közönséges zsvány, illetve útonálló volt

Legtöbbször a nemes emberhez kevésbé illő kocsmái verekedés, lopás, rablás, útonállás, vagy éppen cifra káromkodás vétsége miatt raboskodott, többnyire a hűvös nagyváradi tömlőben. Akkoriban az volt a szokás, hogy az elítélt választhatott a börtön és a nem sokkal jobb katonaság között, ezért a mi derék Marcink büntetésének egy részét a császári és királyi Hessen-Hamburg gyalogezrednél töltötte le bakaként.

Ám a császár katonájaként sem tagadta meg önmagát, mert többször dezertált állomáshelyéről, de pechjére minden alkalommal a zsandárok karjaiba futott.

Még a vármegyei kormánybiztost is kifosztották

1815 karácsonyán Marcira végre rámosolygott a szerencse, ugyanis egyik hasonszőrű tár-

sával, Kovács Imrével együtt sikerült megszöknie a gyűlölt kaszárnnyából.

A szabadulás öröme eleinte csak kettesben garázdálkodtak, majd egységben az erő alapon, 1816 elején Bánházán beálltak Palatinszky Pista hírhedt haramiacsapatába, és velük együtt fosztogatták végig a Tiszántúlt. Marci olyan derekasan betyárkodott, hogy hamarosan a főzsvány Pista alvezérévé lépett elő.

Az egyre jobban elszemtelenedő és mind vakmerőbbé váló martalócokkal többször is megütköztek az elfogásukra kiküldött pandúrok, de az így kialakult fegyveres csetepatékban hiába öltek meg vagy fogtak el néhány zsványt, a két legjobban keresett betyárvezérnek minden alkalommal sikerült elmenekülnie.

Az alföldi betyárok közül sokan viselték a cifraszűrt

A gátlástalan zsványok nem tisztelték sem rangot, sem beosztást, hiszen még a Szabolcs vármegyei nemes komisszárius (kormánybiztos, a megye megbízott vezetője, amikor nincs betöltve a főispáni méltóság) tanyáját is kifosztották. 1816 ködös novemberén a két jómadár összetalálkozott egy másik címeres zsvánnyal, az ugyancsak hírhedt útonállóval, Kapus Miskával, akivel együtt betyárkodtak tovább Tiszaföldvár és Fegyvernek népét terrorizálva.

Addig jár a betyár a kútra, amíg nem csattan csuklóján a bilincs

Az egyre szemtelenebb zsványok nagyon elbázták magukat, pedig Buljovszky komisszárius már nagy erők bevetésével készült az elfogásukra. A pandúrok – akik régóta lestek rájuk – 1816. november 16-án rajtaütöttek a Fegyverneken lagziban mulatozó betyárokon, de csak Palatinszky Pista csuklóján és bokáján csattant a bilincs, a másik két főharamiának ekkor még sikerült egérutat nyernie.

Az útjaik azonban végleg elváltak egymástól. Néhány nappal később Kapus Miskát is elfogták Várhelyen, ahonnan vasra verve a tiszavasvári tömlőbe vitték.

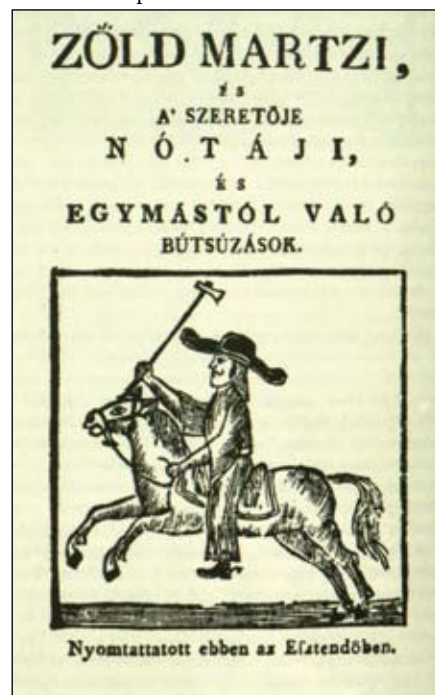
Marci eközben Öcsödön egy tanyán bujdosott, ám néhány helybeli atyafi kifigyelte, majd november 26-án meglepte a tanyán rejtőzködő betyárt. Marcit leteperték a legények, majd megkötözték és lovas kocsin Tiszavasvárra vitték, ahol illő jutalom ellenében átadták őt a pandúroknak.

Akasztófára ítélték a három haramiát. A halálos ítéletet 1816. december 6-án délután fél kettőkor hajtották végre a fegyverneki pusztán.

Így ért véget Marci földi pályafutása. Miután rablásaiból rövid ideig fejedelmi módon élt Hevesen, igencsak rosszul végezte a fegyverneki pusztán.

Marci az irodalomban

Zöld Marci személye a magyar írókat is megihlette: a magyar irodalom kedvelt alakjává vált, így többek között Petőfi Sándor, Jókai Mór, Gaál József és Köröndi Lajos is megörökítette a híres betyárt. Zöld Marci a 19. századi ponyvairodalom kedvelt szereplője lett, balladák és népdalok szóltak róla.

Zöld Marci tetteiről kiadott ponyvaregény a 19. század elejéről

A betyárokról romantikus kép él a köztudatban: a nép hősei, akik igazságot szolgáltatnak, kifosztják az urakat, segítik a szegényeket. Valójában többségük csak közönséges bűnöző volt, aki ugyanúgy meglopta, kirabolta a szegény embert, mint a gazdagot. Ha kellett, öltek is, bárki nek szemrebbenés nélkül kioltották az életét.

Ez a bűnöző csoport többnyire a korabeli társadalom legsós rétegeiből került ki, pásztorok, zsellérek, lecsúszott kismemesek és talajt vesztett jobbágyok sorából. A földesúri önkény, a kényszerű katonaság és a jobbágyterhek elől elbújdosó szegények közül is sokan álltak betyárnak.

A nép egy része mégis kedvelte őket, mert szembeszálltak a gyűlölt osztrák hatalommal.

A tengeri szivacs, akit a szívünkbe zártunk

Egy sajnálatos hír járta be nemrég a világsajtót: november 26-án 57 éves korában elhunyt Stephen Hillenburg, aki főleg a *SzpongeBob Kockanadrág* megalkotójaként vált világszerte ismertté.

Stephen Hillenburgról tavaly derült ki, hogy ALS-ben, azaz amiotrófiás laterálszklerózisban szenved. A betegség azokat az idegsejteket támadja meg, amelyek az akaratlagosan mozgatható izmokat irányítják. Ezzel a betegséggel küzdött Stephen Hawking világhírű fizikus is, de nála sikerült annyira lelassítani a terjedését, hogy a diagnózis után még több mint ötven évig élt. A betegség kiváltó oka a mai napig sem ismert és nem gyógyítható. Stephen Hillenburg halálának hírére a *SzpongeBob Kockanadrág* rajzfilmsorozat újratárgy indító Nickelodeon csatorna jelentette be, majd pedig megható sorokkal búcsúzott el az alkotótól, hangsúlyozva rendkívüli kreativitását és páratlan humorérzékét.

Tengerbiológus is volt

Stephen Hillenburg 1961-ben Oklahomában született, de Kaliforniában nőtt fel. Már gyermekkorában nagy hatást tett rá Jacques Cousteau francia tengerkutató, akinek filmjeivel nem tudott betelni. Ugyanakkor érdekelték a művészetek is, kiváltképp a rajzolás. Tanulmányai során ezt a két érdeklődést próbálta összehozni. Kezdetben tengerbiológusként helyezkedett el, szótintott is, majd pedig átlépett az animációk világába. Érdekes, hogy Stephen Hillenburg a középiskola befejezése után egyebek közt egy tengeri ételleket felszolgáló gyorsétkezdében is dolgozott. A későbbiekben ezeket az élmé-

nyeit is beleszötte a *SzpongeBob Kockanadrág* történetébe, hiszen főhősünk is épp egy ilyen étteremben dolgozik. Stephen Hillenburg még a nyolcvanas években kitalálta a *SzpongeBob* alapötletét, de a kilencvenes években foglalkozott vele komolyabban. A *SzpongeBob*nak és barátainak a karaktereit valójában azért alkotta meg, hogy játékos módon oktassa a tanítványait. Az első figyelemre méltó munkája mégis a Nickelodeon *Rocko* című rajzfilmjéhez köthető, ő volt egyebek a sorozat kreatív rendezője is, ezután pedig hozzáfogott a *SzpongeBob*-sorozat létrehozásához. Az első részt 1999. május elsején sugározták. Azóta a világ egyik legnépszerűbb rajzfilmsorozata lett, 11 évadot élt meg, csaknem 250 részt, és még most is készülnek újabbak. Időközben két mozifilmet is eredményezett, sőt előrejeleztek egy harmadikat is, amelynek a bemutatóját 2020-ra tervezték.

Bikínifének lakói

SzpongeBob Kockanadrág valójában egy tengeri szivacs, de alakjában úgy néz ki, mint egy szokásos konyhai szivacs. Rendkívül naiv és gyerekes, ugyanakkor szorgalmas munkás, és a szíve mindig a helyén van. Az anyagi javak-

nál sokkal többre becsüli a barátságot, és mindig kész segíteni másokon. A nézők kiváltképp ezért zárták a szívükbe. Több tengeri élőlényhez hasonlóan *SzpongeBob* a tenger mélyén lakik, Bikínifének egy ananászbán. A házi kedvence Csigusz, a tengeri csiga, aki leginkább talán olyan, mint egy macska. A legjobb barátja Patrick, a tengeri csillag, aki nem az eszességéről híres, de minden játékban és kalandban jó társa *SzpongeBob*nak. Akinek leginkább az idegeire mennek gyerekes viselkedésükkel, az *Tunyacsáp*, a mogorva, művészetkedvelő tintahal. Barátjukká fogadták továbbá Szandit, a texasi mókust is, aki különleges bűváruha segítségével tud életben maradni a víz alatt. *SzpongeBob* a Rozsdás Rákollóban dolgozik, a fukar Rák úrnál, akinek a legnagyobb riválisa, Plankton, céljával tüzte ki, hogy elcsenje az ízletes herkentyűburger titkos receptjét. Sok más szereplővel is találkozhatunk Bikínifének lakóinak, például Puff asszonnyal, aki csónakvezető tanfolyamot tart. *SzpongeBob* nagy álma ugyanis, hogy vezetői engedélyt kapjon, de sorra megbukik a vizsgákon. *SzpongeBob* történeteit gyerekek és felnőttek egyaránt szeretik, Bikínifének lakóinak szórakoztató kalandjai sok család életébe vittek vidám és önfeléd percek.

Összeállította: Lukács Melinda

PMXV

Nemrég a Punnany Massif együttest érte a megtiszteltetés, hogy előzenekara legyen Stingnek és Shaggynek, akik Budapesten, a Hősök terén léptek fel népes közönség előtt. A Punnany Massifnak igencsak jelentős ez az év, nem csupán azért, mert Budapesten melegíthették be az esőben várakozó közönséget, hanem mert idén ünneplik megalakulásuk 15. évét. A két alapító tag, Felcser Máté és Far-

kas Roland 1994-ben találkozott először. A zenekar megalakulása előtt a Kész Face partisorozat, és az ugyanezen a néven futó rádióműsor házigazdái és előadói voltak. 2003-ban felkérést kaptak egy közös dal elkészítésére, de a felkérővel megszakadt a kapcsolatuk. Kiderült viszont, hogy remekül tudnak együttműködni, így megalapították a Punnany Massifot. A rossz nyelvek úgy jósták, hogy két évnél tovább nem bírják, de az idő a zenekart igazolta. Tizenöt év alatt az Punnany-ban számos tag megfordult, de általában tízen alkotják. A kivételes együttes tavasszal jelentkezett a PMXV válogatáslemezzel, amelynek címe ugyebár a Punnanyi Massifra és a 15-ös számra utal, az albumon pedig stílusosan a 15, úgymond legpunnanyosabb dal kapott helyet. Az együttes tehát egy mérföldkőhöz ért, ezt is ünnepelték Budapesten, méghozzá remek társaságban, Stinggel, Shaggyvel és a lelkes közönséggel.

Animációs sorozat a kedvenceinkről

Roald Dahl neve nem biztos, hogy mindenkinek ismerősen cseng. Márpedig a norvég származású, walesi írónak gyönyörű történeteket köszönhetünk. Ő írta egyebek közt a James és az óriásbarack, a Charlie és a csokigyár vígjátékot, valamint a Matilda-történeteket. Tulajdonképpen számos könyv írója, több közülük magyarul is megjelent, némelyekből pedig nagy sikerű filmek is készültek, híres szereplőkkel. Az író hagyatékát gondozó vállalat és a Netflix nemrég bejelentette, hogy együttműködnek annak érdekében, hogy Roald Dahl műveit az újabb generációkkal is megismertessék, ezúttal animációs formában újraálmodva, külön hangsúlyt fektetve a jó minőségre.

Megnősült
Quentin Tarantino

Quentin Tarantino kétszeres Oscar-díjas rendező nem is oly rég még arról beszélt egy interjúban, hogy amikor filmet készít, nem létezik a számára semmi más, minden a munkáról szól, feleség, gyerekek szóba se jöhetnek, senki sem állhat az útjába. Azt is mondta, hogy nem tartja teljességgel képtelenségnek azt, hogy egyszer megnősül és gyerekei lesznek, de szeretné kihasználni a lehetőségeket a filmkészítésre, és a nősülés nem tartozik a tervei közé. Most így 55 évesen mégis úgy érezte, ideje révbe érni. Tavaly már megkérte Daniella Pick izraeli énekes, modell kezét, akivel állítólag a Becstelen brigantyk bemutatója során ismerkedett meg, nemrég pedig egy szűk körben tartott ceremónia keretében össze is házasodtak. Tarantino a Ponyvaregény, a Kutyaszorítóban, a Kill Bill 1. és 2., a Jackie Brown, a Django elszabadul, az említett Becstelen brigantyk, valamint az Aljas nyolcas című filmeket rendezte. A nevéhez fűződik az Alkonyattól pirkadatig is, amelyet Robert Rodriguezzel készített. Tarantino állítólag azt is mondta egy interjúban, hogy tíz filmet rendez nyugdíjba vonulása előtt, de mivel ezt még nem teljesítette, a rajongói még két filmet várnak tőle.

Amerikában már vetítik

Érkezik a Rontó Ralph 2., avagy a Ralph lezúzza a netet című amerikai 3D-s számítógépes animációs film. Amerikában már nagy sikerrel vetítik, nemrég átjött az óceán innenső oldalára, és már csak idő kérdése, mikor jut el hozzánk is. Az alkotás rendezői Rich Moore és Phil Johnston. Hat évvel az első filmben történetek után, a Rontó Ralph folytatásában hátrahagyjuk a játéktermet, hogy felfedezzünk egy ismeretlen, végeláthatatlan és izgalmaival teli világot: az internetet – amit Ralph talán nem ront el teljesen. A videojátékok bajkeverője, Ralph és a szintén kívülálló Vanellope von Cuckoo kockázatos utazásra indulnak a világhálóra, hogy kerítsenek egy pótalkatrészt a Sugar Rush játékhoz. A világhálón új világok nyílnak meg előttük.

Jelige: „Vivax”

Kedves Bizi! Hetedikes lány vagyok. A gondom igen bonyolult képlet, amit nem tudok megoldani. Szerelmes voltam egy fiúba, utána beleestem a barátjába. Most az osztálytársam esett belém, akit én nem szeretek, de ő azt hiszi, én még mindig szeretem. A barátja, aki egy ideig belém volt zúgva, most már rám se néz. Megpróbáltam az osztálytársammal tisztázni a helyzetet, de nem sikerült. Megmondtam neki, hogy a legjobb barátját szeretem, de lehet, hogy most már késő. Mit tegyek?

Válasz:

A leveledet olvasva eléggé bonyolultnak tűnik a helyzet! Pontosabban, mintha kedvedet lelnéd abban, hogy elbonyolítod a dolgokat, és a nagy bonyolításban idő kellett ahhoz, hogy rájöjjen, ki kicsoda, és hogy valójában hány fiú is van a játékban, négy, vagy éppen csak kettő. Végül is azt silabizáltam ki, hogy két jó barátról van szó. Tudnod kell, hogy nagyon jól tetted, hogy az osztálytársaddal tisztáztad a dolgot, és ő is tudja, hányadán áll veled. A továbbiakban jó lenne, ha lassítanál, átgondoltan cselekednél, nem kapkodva. Hagyjál időt a fiúnak, akibe szerelmes vagy, hogy ő is letisztázza magában, hogy hogyan is érez irántad. Közben próbáld meg tisztázni a fiúval, hogy félreértésről van szó, és hogy te a volt fiúddal befejezted. Angazsáld a barátnőket, hogy segítségére legyenek a tisztázási folyamatban. Ha a fiú veszi a lapot és közeledik hozzád, nyert ügyed van! Ha viszont továbbra sem akar veled járni, ne erőltesd a dolgot. Ebben a számodra rossz helyzetben is van valami jó, pl. hogy tisztán látod a dolgokat. Akármennyire fájdalmas is számodra, pontot tehetsz a történetre, elsrathatod, és nyitott leszel a további kapcsolatokra. Biztos vagyok benne, hogy nem búslakodnál sokáig! Ha a könnyek kimossák a szemedet és főlészáradnak, látni fogod a többi szimpatikus, kedves, irántad érdeklődő, és számodra is vonzó fiút.

Jelige: „Zozó”

Szia, Bizi! Én 12 éves lány vagyok, és egyszerre három fiúba vagyok szerelmes. Az egyik fiúval egy hónapja járok, de a másik kettőbe is szerelmes vagyok. Jól érzem magam vele, és ezért nem tudom, megmondjam-e neki, hogy van másik két szerelmem is. Mit tegyek, kérlek segíts!

Válasz:

Kedves Zozó! Azt hiszem, egy kicsit korán ugrottál fejest a járásba, mielőtt még letisztáztad volna, hogy mit is, kit is szeretnél. Igaz, hogy jól érzed magad a fiú társaságában, de nagyon vonzódasz a másik két fiúhoz is, ami annak a jele, hogy még nem értél meg egy igazi szerelmi kapcsolatra, igazi járásra. Az is az éretlenségnek a jele, hogy azon gondolkodsz, hogy megmondjad-e annak a fiúnak, aki nagyon fontos számodra, hogy nem ő az egyetlen a szívedben. Azt hiszem, időközben már te is rájöttél, hogy nem tenne jót a kapcsolatokatknak, ha bevallanád a másik fiúk iránti érzelmeidet. Ezzel nagyon megbántanád a fiút. Hogy mennyire fájó, annak megértéséhez elég, ha beleképzeled magad a helyzetbe, és arra gondolsz, te hogyan éreznéd magadat, ha a szerelmed azt mondaná neked, hogy rajtad kívül még két lányba szerelmes. Ilyen esetekben a legjobb hagyni a dolgokat úgy, ahogy vannak, és inkább barátokozni. Fiúkkal, lányokkal, az összes szimpátiával együtt. Barátkozás közben, flörtöléssel, kokettálással, szemezéssel, beszélgetéssel, baráti társaságban tanuljuk meg, hogyan kell viselkedni a másik nemmel, ki mire és hogyan reagál. Tehát a ti korotokban járás helyett inkább barátkozni kellene.

Jelige: „Estviola”

Kedves Bizalmas sorok!

Nyolcadikos lány vagyok, és kapcsolatam van egy nálam két évvel idősebb fiúval. Nagyon jó vele, amikor csak lehet, együtt vagyunk. A gondom az, hogy úgy érzem, hogy a barátnőim és a barátaim, amióta ezzel a fiúval vagyok, kerülnek. Őt viszont mindenki kedveli, nagy társasága van, és sok barátja. Amikor a barátnőikkel vagyok, nem tudok miről beszélgetni velük. Nem tudom, mi történik köztünk. Már korábban megbeszéltem a barátnőikkel, hogy attól, hogy nekem fiúm van,

köztünk minden marad a régiben, de ez mintha nekik nem számítana semmit. Kérlek, adjál tanácsot, mit tehetnék, mert szerintem nagyon fontosak a barátnők.

Válasz:

Ha hiszed, ha nem, teljesen normális jelenségnek számít, hogy ha egy új, szerelmi kapcsolatban vagyunk, ez megváltoztatja az összes többi kapcsolatot is. Te elkezdtél járni egy fiúval, ez tölti ki az életedet és az idődet, valami új van az életedben, és természetesen távolság képződik a barátnőid és te között, egy kicsit „kiesztél” a közösségből. Kevesebbet vagy velük, így kevesebb közös élményetek és témátok van. Egy kicsit a fontossági sorrendek is eltolódtak nálad a régiekhez képest. Valójában nem lenne jót számodra, ha csak a fiúdra támaszkodnál, és miatta barátnők nélkül maradnál, mert a barátok igen fontos biztonsági érzelmi hálót alkotnak az ember életében. Tudnod kell azt is, hogy a fiúnál a barátság egy kicsit másként történik, mint a lányoknál. Biztos, hogy a fiúd számára fontos, hogy boldog és elégedett legyél, és ezért ő is feláldoz majd egy kicsit a közösen eltöltött időből, hogy te a barátnőiddel lehessél, és ne legyél magányos mellette. Minden a megbeszélésen, és a jó időbeosztáson múlik!

Jelige: „X.Y.Z.”

Kedves Bizi!

Én egy örültem szerelmes, 13 éves lány vagyok. A fiút mind jobban és jobban szeretem, úgy, hogy hétvégeken, amikor nem megyünk iskolába, és nem láthatom, majd belebolondulok. Állandóan körülötte forognak a gondolataim, telefirkálok mindent a nevével, meg azzal, hogy „szeretlek!”. Már rám is szóltak a tanárok, mert a könyvem is tele van firkálva. Szerelmes levelet és verseket írok, amiket persze nem küldök el. Ezzel tudom tűrhetővé tenni a nélküle töltött időt. A gondom az, hogy lassan itt a téli szünidő, amikor hetekig nem fogom látni a fiút. Ha két nap alatt is ilyen nagyon hiányzik, mi lesz a szünidőben? Mi lesz addig velem? Segíts!

Válasz:

Először is lélegezz mélyeket, és ne izgulj! Amióta a világ világ, a szerelmesek rajzolgatnak, írogatják a szerelmük nevét, ki papírra, ki falra, ki kőbe, fába vésvé. A legszebb szerelmes versek is a bizonytalan várakozási időszakban, vagy boldogtalan szerelemben, vagy szakításkor születtek. A dal és a vers az érzelmek kifejezésére szolgál évszázadok óta. Amit még megtehetsz, mivel szeretsz írni, az a naplózás. Így is könnyítheted a nélkülözési időt. Ami a szünidőt illeti, használd ki a lehetőségeit, és ha van rá mód, menjél korcsolyázni, sétálni, moziba, színházba, a szünidei programokra, barátkozzál azokkal, akik ott vannak körülötted, és lehet, hogy a szimpátiád is megjelenik előbb-utóbb. Ha semmi a felsoroltak közül nem állna rendelkezésedre, sajnos ki kell várnod a szünidő végét, amikor újra találkozhattok. Addig is olvassál, és írd a naplót, verset, fogalmazást, ami-ben leírod érzéseidet és élményeidet is. A verseidet pedig elküldheted a Jó Pajtásnak is.

Kérdéseitekre Bori Mária pszichológus válaszol
e-mail: bizalmas.sorok@gmail.com

Elégedett vagy a sulival?

A következő mondatok mögé, attól függően, mennyire értesz velük egyet, írd be a megfelelő pontszámokat, majd add össze ezeket:

Egyáltalán nem értek egyet – 1 pont

Nem egészen értek egyet – 2 pont

Részben egyetértek – 3 pont

Inkább egyetértek – 4 pont

Teljesen egyetértek – 5 pont

1. A sulis nagy részében ki tudom használni az erősségeimet.
2. Van néhány jó barátom az osztálytársaim között.
3. Tisztában vagyok a tanulás értelmével és fontosságával.
4. Általában figyelek az órákon.
5. Büszke vagyok az eredményeimre.
6. Szünidő után szívesen térek vissza az iskolába.
7. Tökéletesen megbízom a tanáraimban.
8. Nagyon gyorsan repül az idő a suliban.
9. Megbecsülnek a társaim és a tanárok.
10. Az órák gyakran szórakoztatóak.
11. Fel tudok nézni a tanáraimra.
12. Nem várom türelmetlenül a csengőt.
13. Sokszor nevetek a suliban.
14. Az ötleteimet meghallgatják.

ÉRTÉKEK

52–70 pont: Sok örömet találsz az iskolában. Valószínűleg jó tanuló vagy, sok képességedet tudod kamatoztatni. A tehetségeddel, az erősségeiddel a tanáraid is tisztában vannak, és rendszeresen kapsz pozitív visszajelzéseket a teljesítményedről. Büszke vagy arra, amit elértél. Magas az önbecsülésed, sok pozitív érzés kapcsolódik a sulhoz. Igyekezz megőrizni ezt a hozzáállást!

33–51 pont: A legtöbbet ezt az eredményt kapják. A suliban sok pozitívum van, de azért nem vagy teljesen elégedett. Elemezd azokat a válaszaidat, amelyekre alacsony pontszámot adtál! Lehet, hogy nem kapsz a képességeidnek megfelelő feladatokat, de az is lehet, hogy megfelelő visszajelzések híján vagy, pedig ezek növelnék az önbizalmad.

14–32 pont: Nagyon feszültté tesz az iskola. Egyáltalán nem használsz azokat a képességeidet, amelyekben jó vagy, nem értékelnek. Az is lehet, hogy úgy érzed, a tanárok nem igazságosak veled, vagy nem tudsz együttműködni az osztálytársaidal. Nyugodtan kérj segítséget, hogy mielőbb változtathass ezen az állapotodon!

Skandináv rejtvény

Rejtvényünkben egy világhírű osztrák zeneszerző nevét és három művének a címét rejtettük el, ezt kell megtalálnotok.

	CSONT- HÉJAS GYÜMÖLCS MÁLTÁ		PANCSOVA FENYVE- TÉSSEL JUT PÉNZHEZ		KÖRZET	ARAT	51		SZÓ- TOLDALÉK HULLÁM- TÖRŐ		CSAPADÉK RIOGNI KEZD		
							NEMEZ						
	GÉSA EGYENMŰI RUTIN		TEGNAPI EGYENMŰI SÜLY- MÉRTÉK						ÁGNESKA FORDÍTVA ŐRIÁSKÍGYÓ			DEHOGY! LANKA- DATLANUL FIGYEL	
										ALKALMI	MAJDNEM MÉZ	52	
NÉVELŐ			FORDÍTVA OLASZ AUTÓ	DÉL-AMERI- KAI FOLYÓ OROSZ FOLYÓ					NÉMET FOLYÓ				
5		MEG- BOSSZUL ROZS SZERBÜL				50		BELGIUM SAJÁT LÉNVE	SZEDD A LÁBAD! OROSZLÁN SZERBÜL				SS
KERTI SZERSZÁM						ÉJFÉL ELŐTT	ÉSZAK A TOR VÉGE		FORDÍTVA MOSÓPOR- FAJTA D.K.				
OLASZ TELEVÍZIÓ				URÁN	VATIKÁN	ZÉRO	BESZÉD RÉSZE LUXEMBURG				EZ	GRAMM 1000	
		ZS											

Megj.: MOZART, FIGARO HÁZASSÁGA, A VARÁZSFUVOLA, REKVEM

KÖZELEDNEK AZ ÜNNEPEK

Mit ajándékozzunk?

Az ünnepek közeledtével sokak fejében ilyen gondolatok kavargnak: „Kinek mit vegyek?“, „Csak ki ne derüljön!“, „Nincs ötletem!“, „Biztosan örülni fog majd neki!“ és így tovább. Te is éppen ilyen kérdések közt dilemmázol? Többféle okból is nehézséget okozhat, hogy milyen ajándékot vegyél az osztálytársadnak karácsonyra. Van, amikor az osztály úgy dönt, hogy megajándékozzátok egymást, méghozzá úgy, hogy igazságosan kihúzzátok egymás nevét, és ki kit húzott, annak vesz egy kis apróságot. Az ilyen helyzetekből nehezen tudod kihúzni magad. Hiába érzed azt, hogy az egészet a hátad közepére sem kívánod, vagy hogy ez az utolsó dolog, amire költenél a kevéske zsebpénzedből, ha az osztály demokratikusan megszavazta, illik részt vened benne. A véletlenszerű húzásokkal az a baj, hogy olyat is kihúzhatsz, akit nem nagyon ismersz, vagy egy olyan osztálytársadat is, akit szó szerint ki nem állhatsz. Mit tegyél ilyenkor? Először is, biztosan megbeszéltetek az osztállyal közösen egy jelképes összeget, amit mindenki maximálisan költ az ajándéokra, hogy ebből később ne legyenek félreértések. Ha a név, aki neked jutott, nem az egyik kedvenced, és nem szeretnél neki semmi személyeset venni, akkor valami kedves, semleges ajándékot vásárolhatsz neki. Ez abban az esetben is jó, ha olyasvalakit húztál, aki távol áll tőled, nem ismered. Jó választás lehet, attól függően, hogy fiúról vagy lányról van-e szó: gyertya, csokoládé, karácsonyi bögre, valamilyen vicces mikulásos zokni, toll, határidőnapló, karácsonyi vásárokból kapható apró ünnepi dísztagyák, ajtóra tehető kis kopogtatók, asztaldíszek. Ha olyan osztálytársadnak ajándékozol, akit jól ismersz, esetleg barátok is vagytok, akkor sokkal könnyebb dolgod lesz. Olyasvalakinek ajándékot venni, akit szeretsz és ismersz, nagyon könnyű. Tudod, mit gyűjt, miket olvas, mi a kedvenc zenéje vagy filmje, tudod, mi foglalkoztatja, mi a hobbija, vagy épp mire van szüksége.

Ha a ti osztályotokban nincsen közösen megbeszélt ajándékozás, akkor is biztosan gondolkodtál már azon, hogy egy-két hozzád közel álló osztálytársadnak, barátodnak, mit vegyél karácsonyra. Meg akarod lepni őket valamivel? Egyáltalán szerinted egy barátságban szükség van erre? Ez valóban nehéz kérdés. Nincs szükség rá, hogy drága, de sem-

mitmondó ajándékokkal bizonyítsátok egymásnak a hűségeteket. Mert nem ebben rejlik a lényeg. Hanem abban, hogy számíthattok egymásra a legnagyobb bajban is, akár az éjszaka kellős közepén. Hogy megértitek egymást, és ha kell, visszahúzzátok a másikat a szakadék széléről. Hogy megosztjátok azt, amitek van a másikkal, ha az épp rászorul. Karácsony táján sokan érzik azt, biztosan te is, hogy adni „kell“, adni „illik“. Ez nem így van. Adni egyszerűen jó. Szeretetből, barátságból, szerelemből adni a másinak. Nem csak azért, mert karácsony van. Ha szeretnél ajándékot adni a barátaidnak, készíthetsz nekik valamit saját magad, vagy meglepheted őket valami aprósággal. Ha nem tudsz ajándékot adni, akkor adj más: egy ölelést, bizalmat, hűséget, barátságot, szeretetet. Tudnod kell, hogy ez is elég, legalábbis egy igaz barátságban elég kell, hogy legyen. Akkor most még egyszer: egy barátságban szükség van arra, hogy megajándékozzuk egymást karácsonykor? Nincsen szükség rá, de ha jólesik, és meg tudjuk engedni magunknak, tegyük meg!

SMS

Mit lehet és mit nem?

Az alábbi tippekkel te is javíthatod a szöveges üzeneteid „hatékony-ságát“.

Mi az, amit ne?

– Ne találgass! Ha egy üzenet rejtélyes vagy titokzatos, várj, míg szemtől szembe nem kerülsz a feladójával, hogy megkérdezd, mire is gondolt valójában. Az üzenetek annyi mindent a fantáziádra bízna, hogy könnyen eluralkodhatnak rajtad a reménykedő gondolatok vagy a bizonytalanság. Ha egy olyan SMS-t kapsz, aminek semmi értelme, válaszolj valami hasonló: „Tessék?” vagy „Beszéljük meg!” Aztán pedig, valahogy hűtsd le a kíváncsiságodat, hogy megfejtsd. – Ne rövidíts túlságosan! – Ne viccelj! – Ne küldj üzenetet idegesen! – Ne legyél udvariatlan, ne illetlenkedj!

Mi az, amit igen?

– SMS-ezz, ha messze vagy! A távkapcsolatban élők 15 százaléka küld gyakrabban szöveges üzenetet, mint e-mailt vagy telefonos hívást. Az SMS-ezéstől olyan érzésed lehet, mintha ott lenne veled a másik, mert annyira gyors, abban a pillanatban elküldheted az üzenetet, amint az eszedbe ötlük. – Válaszolj, amint lehet! A legtöbb embernél mindig ott van kéznél a telefonja, így ha nem válaszolsz egy órán belül, a másik

azt feltételezi majd, hogy hanyagolod. Valójában a legnagyobb „SMS-gyilkos” egy felmérés szerint az, ha lassan válaszolsz. Ha nincs idő arra, hogy válaszolj, írd valami ilyesmit: „Nem érek rá. Hamarosan írok!”. Ha még ezt sem tudod megtenni, akkor mindenképpen tedd hozzá, amikor legközelebb írsz, „Bocsi! Csak most kaptam meg“.

A karácsony ízeihez ugyanúgy hozzátartozik a karamell, mint a fahéj és a narancs. Te is szereted a karamellás finomságokat? Íme néhány ötlet ahhoz, hogyan tehetjük változatossá a készülődést és az ünnepnapokat.

Tejkaramella

Hozzávalók: 4 dl tej, 30 dkg cukor, 4 dkg vaj.

Elkészítése: A cukrot olvaszd fel, majd apránként öntsd hozzá a tejet. Ha forr, add hozzá a vajat, majd főzd együtt őket, amíg kellően sűrű állagú nem lesz a massa. A kész masszát sütőpapírra terítsd ki, majd a száradás után kockákra vágva kínáld.

KARÁCSONYRA HANGOLÓDUNK

Az isteni karamell

Tippek:

– Készítsd barna cukorral, így egészségesebb és mutatósabb is lesz.

– Egy kevéske tejszínt adj hozzá, így selymesebb lesz a végeredmény.

Karamellás alma

Hozzávalók: 10 dkg cukor, 2-3 evőkanál víz, 0,5 dl tej, 4 db alma, 5 dkg dió.

Elkészítése: A 10 dkg cukrot a vízzel folyamatos kevergetés mellett forrald fel, majd süsd addig,

amíg folyós karamellt nem kapsz. Ekkor 0,5 dl tejjel engedd fel, és kevergesd tovább. Addig hagyd a tűzön, amíg a karamell fel nem oldódik. Az almákat hámozd meg, magházukat vágd ki, majd egy kivajazott tűzálló edénybe egymás mellé tedd őket. Öntsd rájuk a karamellt úgy, hogy a magház helyére és a külsejükre is jusson belőle. Az almákat ezután szórd meg durvára vágott dióval. Tedd forró sütőbe, majd 15–20 perc alatt süsd át őket.

Karamellás forró csoki

Hozzávalók: 6 dl tej, 3 dl tejszín, 1 vaníliarúd, 20 dkg apróra vágott csoki, 15 dkg cukor, tejszínhab és fahéj a díszítéshez.

Elkészítése: A cukrot szórd bele egy lábasba, és aranyszínűre olvaszd fel. A tejszínt a tejjel és a félbevágott vaníliarúddal melegítsd össze. Forrás előtt vedd le a tűzről. A meleg tej és tejszín keverékébe szórd bele az apróra tört csokit, és folyamatos kevergetés mellett olvaszd fel őket. A karamellhoz öntsd hozzá a csokis tejet, majd folyamatos kevergetés mellett dolgozd össze őket. Ha az ital langyosra hűlt, kanalazd bögrébe. Díszítsd tejszínhabbal és egy kevés fahéjjal!

A varázslatos fagyöngy

Az angolszász népeknél elengedhetetlen karácsonyi kellék az ajtó fölé akasztott fagyöngy. De mit is érdemes tudni erről a csodálatos növényről?

A fagyöngy örökzöld, félélősködő cserje, mely lombhullató fákon telepszik meg. Több mint ezer faja létezik, de az emberek leginkább a fehér fagyöngyöt ismerik. Levelei vastagok, bőrszerűek, apró, sárga virágai márciustól májusig nyílnak. Termése borsó nagyságú, fehéres színű, ragadós állagú.

Gyógyító növény

A fehér fagyöngy kiváló szívgyógyszer, csökkenti a vérnyomást, görcsoldó hatása, és még más betegségek ellen is hasznos. De vigyázz! A fagyöngy levele és bogyója is enyhén mérgező, ezért csak orvosi felügyelet mellett ajánlatos szedni.

A fagyöngy és a kelták

A kelták szerint a fagyöngy úgy jött létre, hogy Taranis, a mennydörgés istene egy villámcsapással a lombok közé varázsolta. Mivel régen úgy tartották, hogy az emberek a fák leszármazottai, a rajtuk növekvő cserjét szentnek tekintették. A fagyöngy kelta nyelven „mindent gyógyító” jelent. Begyűjtésére szigorú szabályokat hoztak: Szent Iván éjjelén kellett szüretelni hófehér ruhában, szigorúan csak aranysarlóval érintve a növényt. Nagyon oda kellett figyelni, nehogy egyetlen hajtás is a földre essen.

Csók a fagyöngy alatt

Az angolszászok úgy tartják, hogy a fagyöngy alatt váltott csók örök szerelmet hoz. De hogy alakult ki ez a szokás? Egy északi legenda szerint Frigg, a házasság istennője adományozta ezt a lehetőséget a szerelmesek-

nek. Amikor kisbabája született Odentól, minden istenek atyjától, figyelemztetést kapott, hogy veszélyben forog a kislány élete. Frigg körbejárta a világot, és megígértette minden élő és élettelen lénnel, hogy nem bántják a gyermekét. Egy növényről azonban megfeledkezett: a fagyöngyről. A bajkeverő Loke kihasználta ezt. Amikor az istenek gerejelt hajítottak, az egyik vak isten kezébe egy fagyöngyből faragott dárdát adott, aki ezzel kioltotta a fiú életét. Az istenek megengedték Friggnek, hogy ő büntesse meg a fagyöngyöt. Az istennő sírva fakadt, mire valaki vigasztalásul csókot lehelt az arcára. Frigg könnyei azonnal kicsi, hófehér bogyókká változtak. Ekkor a nő azt kívánta, hogy a fagyöngy soha többé ne árthasson senkinek, aki alá áll, kapjon esélyt a szeretetre és a megbocsátásra. A fagyöngy azóta is a béke jelképe.

Egyéb hiedelmek

– A fagyöngy véd a rontások ellen, és elűzi a rossz démonokat és a boszorkányokat.
– Ha fagyöngyöt teszel a párnád alá, éjjel jósálmot fogsz látni.
– Ha fagyöngyöt rejtasz a pénztárcádba, sosem fog kiürülni.

Árulkodó fosszíliák

Egy harminc éve múzeumban őrzött, gipszmásolatnak vélt fosszília alapján azonosított egy új dinosauruszfajt egy fiatal brit paleontológus. **Dean Lomax**, a Manchesteri Egyetem 25 éves kutatója épp tíz éve bukkant a megkövesedett maradványra.

A megkésett felfedezést a Doncasteri Múzeum és Művészeti Galéria gyűjteményében tette. A tudós a fosszília alapján egy új, 189 millió éves, az ichthyosaurusokhoz sorolható tengeri hüllőfajt fedezett fel. A fiatal kutató elmondta, a másfél méteres maradvány olyan jó állapotú volt, hogy még azt is meg tudta állapítani, mi volt az állat gyomrában elpusztulása-kor. „Apró, horog alakú tárgyakat láttunk, amelyek valójában egy tintahal csápjairól származó karmok voltak. Vagyis tudjuk, hogy mit evett utóljára” – mesélte.

Dean Lomax és a megkövesedett maradvány

Lomax felfedezése rendkívül izgalmas azoknak, akiket élénken foglalkoztat a régmúlt. Sok ilyen ember van. A Google is figyelmet fordít a régészeti leletekre, Doodle-jában is megemlékezett például Lucyről, a néhány évtizede felfedezett fosszíliáról.

Az etiópiai Afar-medencében bukkant rá **Donald Johanson** 1974-ben. A lelet konkrétan egy nőnemű *Australopithecus* egyed csontvázának körülbelül 40%-a. A pliocén korban, 3,2 millió évvel ezelőtt élt. Az eredeti csontok az Etióp Nemzeti Múzeumban vannak kiállítva. A lelet közismert beceneve a Lucy, amelyet a Beatles együttes *Lucy in the Sky with Diamonds* című számáról kapta, ugyanis feltárás közben a kutatótábor magnetofonján ez a dal harsogott.

Kutatók szerint Földünk bármely pontján az előbukkanó leletek sok bizonyítékot rejtegetnek a régmúlt időkről. Például nemrég azt olvashattuk, hogy az emlősök már fejlődésük korai szakaszában is számtalan különböző környezeti tényezőhöz tudtak alkalmazkodni. Kína Belső-Mongólia részén találtak 2011-ben az *Agilodocodon scansorius* elnevezésű állatfaj maradványaira, amely a világ ma ismert legősibb, fán élő emlősfaja volt. Az állatfaj a fára mászáshoz kifejlesztett karmokkal, és a fanedvek kinyerésére alkalmas fogazattal rendelkezett, testsúlya alig 40 gramm volt.

A másik faj a *Docofossor brachydactylus*, amelynek maradványaira az észak-kínai Hopej tartományban találtak rá 2012-ben. Az állat a ma ismert legkorábbi föld alatti emlős, amely több adottságában – így a lapátszerű mancsaiban – is meglepően hasonlít a mai afrikai aranyvankondfélékre. Az állat mindössze 9 centiméter hosszú és 17 gramm súlyú lehetett.

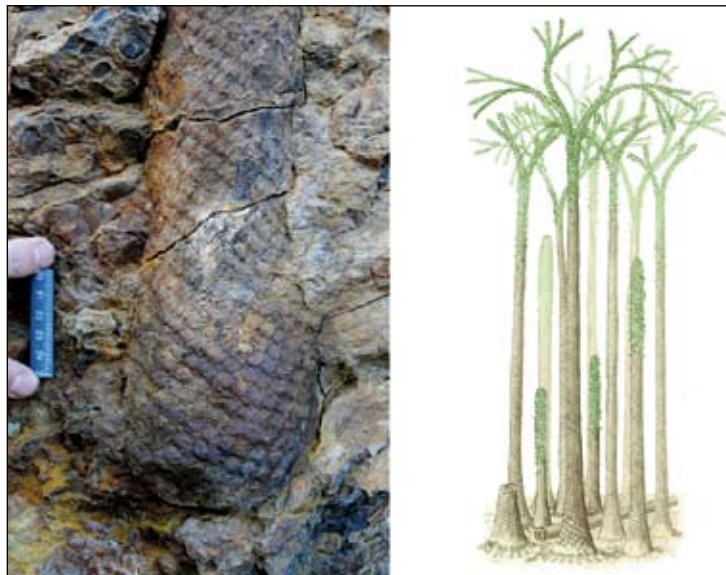
A két faj a kihalt docodonta emlősök rendjéhez tartozott, és olyan megkülönböztető csontvázjellemzőkkel is rendelkezett, amelyek emlékeztetnek a ma élő emlősökben található gének által alakított fejlődési mintákra. A tudósok ebből arra következtetnek, hogy ezek az örökléstan minták a modern emlősök előtt is elterjedtek voltak. Az

Lucy a Beatles együttes *Lucy in the Sky with Diamonds* című számáról kapta nevét, a feltárás közben ez szolgált a kutatótábor magnetofonján

új leletek segítettek bizonyítani, hogy a dinosauruszok nem uralták olyan mértékben a földtörténeti másodkort, mint ahogy azt eddig gondolták.

Korábban tudományos berkekben úgy tartották, a dinosauruszok korában a korlátozott lehetőségek miatt az emlősök körében nem alakult ki nagymértékű sokféleség, az elmúlt években feltárt jelentős mennyiségű lelet azonban megkérdőjelezte ezt az álláspontot.

A 380 millió éves megkövült erdő részlete és a pikkelyfák

Hallottatok-e, olvastatok-e arról, hogy 380 millió éves, megkövült erdőt fedeztek fel a Spitzbergákon brit kutatók? A föld egyik legősibb erdejéről lehet szó. A ma az európai kontinentől északra, körülbelül félúton Norvégia és az Északi-sarkpont között fekvő Spitzbergák szigetcsoporthoz ekkor még az Egeenlítőn feküdt. A szigetcsoporthoz tartozó erdőt főleg pikkelyfák alkották, amelyek rendkívül sűrűn nőttek – nagyjából 20 centiméteres távolságra egymástól –, és hozzávetőlegesen négy méter magasak voltak. Az erdő a kutatók szerint hozzájárult a légkör szén-dioxid-szintjének drasztikus zuhanásához is. Bolygónk első magasabb fái a devon korban (358–416 millió évvel ezelőtt) nőttek, a légkör szén-dioxid-szintje pedig szintén ekkoriban zuhant drasztikus mértékben.

Mióta számol az ember?

Több ezer évesre tehető a legrégebbi bizonyíték arra, hogy az emberek számoltak. Az Ishango csontot 1960-ban, 58 éve találták Afrika szívében, kora 20.000 év lehet. A páviáncsonton talált bevágások azt jelzik, hogy ezekkel valamit számoltak, csak azt nem tudjuk, hogy mit.

A csontot egy belga tudós találta, és egy brüsszeli múzeumban őrzik. Három oszlopban különböző jelek találhatók rajta. A tudósok fél évszázadon át vitatkoztak azon, hogy vajon mit jelképezhetnek ezek a jelek. Egyesek szerint holdnaptárról van szó, mások prímszámok egymást követő sorát vélték felfedezni bennük, ismét mások pedig egy kezdetleges számolóeszköze gondoltak.

Mint kiderült, utóbbiaknak volt igazuk. Az eredeti csont lelőhelye mellett ugyanis találtak egy másodikat, azon szintén ábrákkal, s kiderült – legalábbis ezt állítja az a régészekből, matematikusokból és mérnökökből álló tudóscsoport, amelynek eredményeit a lap ismerteti –, hogy egy ősi nép matematikai eszközéről van szó.

Homokórával mérni?

Hogyan mérsz ki 13 percet, ha egy 5 és egy 7 perces homokóra áll a rendelkezésedre?

(Megfejtés: Egyszerre indítom a két órát. Amikor az ötperces lejár, gyorsan megfordítom, s ismét egyszerre lejár, gyorsan megfordítom. Lejár a fennmaradt két perc a homok. Lejár a kezdő ötperces számláló a 13 percet. 3 perc marad hátra az ötperces órán, 7-esen, ettől kezdve számlálom a 13 percet: 3 perc marad hátra az ötperces órán, s megvan a 13 perc.)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Mindezt egy olyan számolási módra használták, mint amikor a mai ember ötösével számol, úgy, hogy négy függőleges vonalat egy ötödikkel kereszthet áthúzz. Ebben az esetben azonban az bonyolította a dolgot, hogy a 22 ezer évvel ezelőtti emberek nem a 10-es számrendszert használták, hanem valószínűleg a 6-os és a 10-es keverékét.

A tudósok szerint a csont olyan emberek munkája lehet, akik 10-es és 12-es (vagy 6-os) alapot használtak. Az ilyen értelmezés jobban megfelel az afrikai számolási módszereknek, hiszen itt ma is vannak népcsoportok, amelyek 12-es alapon számolnak. A 12-es alapon Európában is vannak maradványai: 1 év 12 hónap, 1 nap 2x12 óra, 1 óra 5x12 perc, a zodiákus 12 jelet tartalmaz. Amikor az emberek nagyobb közösségekben kezdtek élni, azonnal szükségük lett a számokra és a számolásra ahhoz, hogy rendszeresen dolgozzanak, például az állatállományt. I. e. 4000 körül az ősi Sumer Birodalomban agyagtáblákra írták a matematikai eredményeket. Azok az emberek voltak a világ első könyvelői, akik ezekkel a táblákkal foglalkoztak.

Az ősi Egyiptomban i. e. 3000 körül, vagyis több mint 5000 éve létrehoztak egy mértékegységrendszert, melynek alapja a könyök, illetve

egy ember alakjának hossza volt. A számokat egytől kilencig vonalakkal jelölték, a nagyobb számokat pedig különböző szimbólumokkal. A római számok leírásához a latin ábécé hét betűjének kombinációját használják: I, V, X, L, C, D, M. Elég egyszerű számlálási rendszer volt, és tulajdonképpen csupán összeadáshoz és kivonáshoz használták. A római számokat alkalmanként még ma is segítségül hívják, különösen órákon és dátumok leírásakor.

I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI=11, XX=20, L=50, C=100, D=500, M=1000. MDCCCLXXXIV=1884

A következő nagy fejlődés a matematikában Indiából ered kb. i. e. 500-ból. Egytől kilencig minden értéknek volt saját jele. I. sz. 1200 körül az arab számok elterjedtek Európában. Ezek azok a számok, amelyek ma is használatban vannak. Az évszázadok folyamán igencsak formálódtak, így a mai arab számokra épp csak hasonlítanak.

Tudod-e?

Néha a különleges számok kifejezésére szavakat vagy betűket alkalmazunk. Néhányat még ma is használunk közülük, de a legtöbbjüket már nem. Pl. kettő helyett mondhatjuk azt, hogy **pár** vagy dupla. Egy **tucat** tizenkettőt jelent. A tucat szavunk őse a francia douzaine, de mi a németből vettük át. Ezt a számot használták a régi időkben, és a történészek azt állítják, hogy csoportosításra volt használatos, mivel körülbelül 12 holdciklus van a Nap minden ciklusában, vagyis, ahogyan mi nevezzük, egy évben. Olyan is van, hogy péktucat, noha nemigen ismerjük!

A **péktucat** tulajdonképpen 13-at jelent. Ezt a pékek találták ki, akik a vásárlóiknak plusz egy kenyert, süteményt vagy zsemlet adtak a rendeléshez. A XIII. században ugyanis keményen büntették azokat a pékeket, akik megrövidítették a vásárlókat. Akár a kezüket is levághatták bűnük miatt. Az extra, vagyis a 13. zsemle segített abban, hogy ne tévedhessenek el a matematikában.

Tudod-e mi lehet a **grossz**? A grossz egy nagy tucat (s így már érthető, mi köze a német szóhoz), vagyis $12 \times 12 = 144$. Gyakran használták csomagolásnál és szállításhoz, vagy ha nagy tételben akartak vásárolni. Kisgrossz is létezett, ez volt a 120, a nagygrossz pedig 1728, azaz tizenkét szer 144.

Ha akarom... játék

Ehhez a játékhoz nem kell semmi utasítás, csak egy példa, amely mindent megmagyaráz:

Ha akarom arcresz, ha akarom, ácsorog. Mi az? Áll.

1. Ha akarom, agyafúrt, ha akarom löfegvert működésbe hozó billentyű.....
2. Ha akarom, lengő mozgást végez, ha akarom, galléros fehérnemű.....
3. Ha akarom, enyhén megfed, ha akarom, ismét, újra.....
4. Ha akarom, testresz, ha akarom, rendes, becsületes.....
5. Ha akarom, öszülni kezd, ha akarom, régi fenyítőeszköz.....
6. Ha akarom, alvás, ha akarom, ilyen vagyok, ha valaki jön hozzám.....
7. Ha akarom, gyógyszer teszi, ha akarom, fél tucat.....
8. Ha akarom, tüzet szüntet, ha akarom, orvosi tevékenységet folytat.....
9. Ha akarom, töm, főz, ha akarom, író.....

(Megoldás: 1. Ravasz, 2. Ing, 3. Megint, 4. Derék, 5. Derék, 6. Hát, 7. Hát, 8. Ölt, 9. London)

A beteg

- Doktor úr! A beteg jobban van!
- Miből gondolja?
- Megszólalt.
- És mit mondott?
- Azt, hogy nagyon rosszul van.

Jó hír is van

Az ügyvéd beszámol védencének:

- Van egy jó és egy rossz hírem, melyiket mondjam először?
- A rosszat, ügyvéd úr.
- Sajnos, a laboreredmény szerint a maga vére megegyezik a gyilkosság helyszínén talált vérmintával. – És mi a jó hír?
- Alacsony a koleszterinszintje.

Körözött bűnöző

A kisiskolások ellátogatnak a rendőrségre, hogy megismerkedjenek a rendőrök munkájával. A folyosón, a falon lóg egy körözött bűnöző fotója. Móricka odafordul az egyik rendőrhöz:

- Tessék mondani, ki az a bácsi ott?
- Az egy körözött bűnöző, akit szeretnénk elkapni – feleli a rendőr.
- Hát akkor miért nem fogták el akkor, amikor lefényképezték?

Próbaszemüveg

Egy ember elmegy a szemorvoshoz, mert látászavarokkal küszködik. A szemorvos leülteti a tábla elé pár méterre, és így szól:

- El tudja olvasni?
- Nem – válaszolja az ember. Az orvos egy próbaszemüveget tesz fel neki:
- És így?
- Így sem. Ez így megy egy jó darabig. Mikor a férfi már a legerősebb szemüvegre is rázza a fejét, az orvos rákiabál:
- Maga ugrat engem! Nem létezik, hogy még ezzel sem tudja elolvasni!
- Dehogyan ugratom én drága doktor úr, én tényleg nem tudok olvasni!

Albérlet

Egy nő bemegy a kisállat-kereskedésbe:

- Tudnak nekem adni 1000 darab csótányt?

Az eladó megrökönyödik:

- Sajnos csótányokkal nem foglalkozunk. De egyébként is, mit akar csinálni ennyi csótánnyal?
- Tudja, felmondták az albérletemet, és a tulajdonos azt mondta, hogy hozzam eredeti állapothoz a lakást.

Elit hotel

A hotelportán büszkén hirdeti a felirat: „Itt angolul, németül, franciául, olaszul, spanyolul, portugálul is beszélnek.” Betér egy magyarul tanuló japán turista, és megkísérli megértetni magát a feltüntetett nyelveken, de a recepciós csak értetlenül néz rá. A végén kifakad, s megkérdezi tőle magyarul:

- Végül is ki beszél itt maguknál a feltüntetett nyelveken?
- A vendégek!

Okos szőlő

- Milyen az okos szőlő?
- ???
- Agyafürt...

Játszótárs

- Kisfiam, miért nem mész játszani Pistikével?
- Anyu, neked lenne kedved olyan gyerekekkel játszani, aki trágár, bunkó, nagyképű és neveletlen?
- Nem.
- Hát Pistikének sem.

Holdfogyatkozás

- A tanár figyelmezteti a diákokat:
- El ne mulasszátok 20.50-kor a holdfogyatkozást!
- A hátsó padból megszólal egy hang:
- Melyik csatornán lesz?

Szállodai ébresztés

Egy idősebb üzletember bejelentkezik egy hotelbe. A recepciós ajánlja neki a reggeli telefonos ébresztést.

- Köszönöm, nincs rá szükségem – feleli a férfi. – Minden reggel felébredek magamtól már 5 órakor.
- Nos uram – mondja a recepciós –, akkor nem hívná fel a 217-es és a 231-es szobát reggel, én meg alhatnék 8-ig...

Nyuszi

A farkas sétál az utcán, és meglátja a nyuszi-kát a sarkon, baseballütővel a kezében. Odasétál hozzá, és megkérdezi tőle:

- Mit állsz itt, nyuszi? A nyuszi mereven ránéz, majd felel:
- Bosszút! Égtájak Tanító bácsi kérdezi Pistitől, milyen égtájak vannak?
- Észak, kelet, dél...
- És mi van dél után?
- Délután átjön a Jockó gombfocizni.

Őrült feleség

- Doktor úr, csináljon valamit a feleségemmel – könyörög a férj a pszichiáternek. – Nem bírom tovább! Harminc macskát tart a lakásban. El tudja képzelni, micsoda bűz ez bezárt ablakok mellett?
- Hát miért nem nyit ablakot? – kérdi a pszichiáter.
- Hogyisne! Hogy mind a kétszáz galambom elrepüljön?!

Ebéd

Két hangya éhesen bandukol az erdőben. Meglátanak egy elefántot, amint közeledik feléjük. Azt mondja az egyik:

- Itt az ebéd, kapjuk el!
- Jó, de hogyan?
- Én elgáncsolom, aztán te ráveted magad, és megfojtod.

Versenyló

Egyik barát kérdezi a másikat:

- Ma vettem ezt a lovat. Szerinted versenyezhetnék vele?

A válasz:

- Igen. Sőt, amilyen gebe, még le is győznéd!

Hazugság

Két ember vitatkozik azon, hogy melyikük tud nagyobb hazudni. Az egyik azt mondja:

- Én felfelé úsztam a Niagarán.

Mire a másik:

- Én meg láttalak.

Kézenfogva

Kovács meséli a kollégájának:

- A feleségem és én tíz év házasság után még most is kézen fogva sétálunk az utcán. – Annyira szeretitek egymást? – kérdi a kolléga.
- Nem, csak ha elengedem a kezét, mindjárt bemegy valamelyik boltba vásárolni.

Magyarázat

- Móricka! Ebben a dobozban reggel még két szelet csokoládé volt, most pedig csak egy van! Meg tudod ezt magyarázni?
- Igen, apa! Reggel még nagyon sötét volt, és így nem vettem észre a másikat!

Állati rímek

Az alábbi meghatározások megfejtései olyan egymással rímelő szó párok, amelyeknek egyik tagja mindig állatnév. Például: ravaszdi – tréfa: róka-móka.

1. sápadt – vastag zsírréteggel rendelkező tengeri emlősállat
2. ollós ízeltlábú – toktermesű növény
3. diszes farkú madár – vulkánkitöréskor keletkező folyadék
4. fullánkrovar – mágia
5. tenyeres-talpas erdei emlős – hangulata
6. hosszú csápú bogár – étteremben dolgozó felszolgáló
7. fém – ragadozó madár 8. brekegő kételtű – női név
9. lusta – menyétféle ragadozó állat
10. vékony sáv – könnyen leváló farokkal rendelkező hulló
11. gyors, könnyed – mezőn élő, rágszáló kisemlős
12. nagy rajokban vonuló, kártékony rovar – az iskolások ebbe teszik tanszereiket.

Tudod-e?

Melyik ország zenéje és tánca a habanera?

Haiti
Kuba
Jamaica
Puerto Rico

Melyik a legsósabb tenger?

Arafusa-tenger
Vörös-tenger
Azori-tenger
Karib-tenger

Melyik változat helyes?

Ádám-csutka
ádámcsutka
Ádám csutka
ádám-csutka

Mire utal Nápoly neve?

Régi város
Új város
Nagyváros
Szép város

Melyik európai országra utal a magyarországi Helvécia település neve?

Ausztria
Hollandia
Horvátország
Svájc

Melyik bécsi kastély neve magyarul szép kút?

Belvedere
Inzersdorf
Albertina
Schönbrunn

Ki találta fel a sakkot?

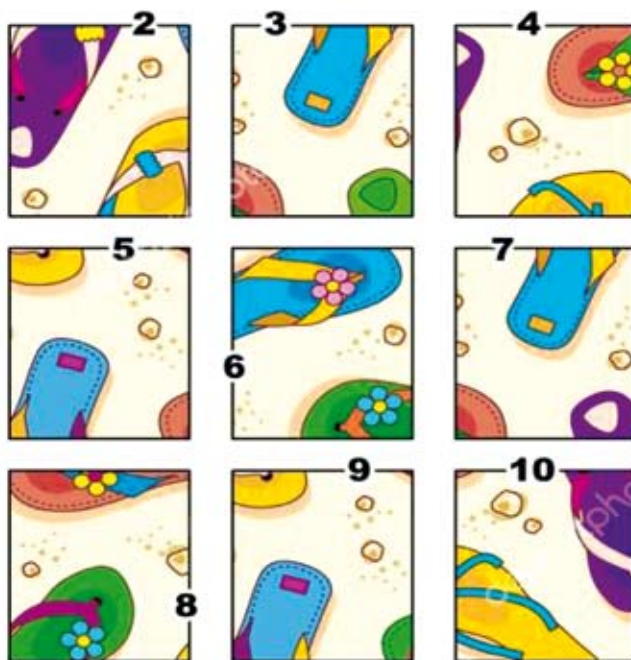
A sakkjáték Indiában született, pontosan meg nem határozható időben. Itt csaturanga néven játszották, és a lovat, az elefántot és a gyalogokat használták figurául. Indiából Perzsiába került át a játék a 6. században. A perzsáktól az arabok és a törökök vették át a sakkot, és ők terjesztették el Európában. Feljegyezték, hogy I. Mohamed szultán 1408-ban élő sakkjátékot rendezett, melyben a kiűtött figurákat jelképező rabszolgákat le is fejezték...

Sokáig azt hitték, hogy a törökök hozták be a játékot Magyarországra. Tévedés. Magyarországon a sakkjáték legrégebbi nyomát 1335-ben, Róbert Károly idejében találjuk. Az első név szerint is ismert magyar sakkozó nő volt, mégpedig Aragóniai Beatrix, Mátyás király felesége. A neves sakkjátékosok sorába tartozott – természetesen a „hivatásos” sakkozók mellett – Benyovszky Móric, Széchenyi István, Erkel Ferenc, Nagy Lajos író és még sok kitűnő személy.

Mit jelenthetnek ezek a latin közmondások?

Acti labores iucundi. (Cicero) – Munka után édes a pihenés.
Ad absurdum. – A képtelenségig.
Alea iacta est. – A kocka el van vetve.
Alma mater. – Tápláló anya.
Altius, citius, fortius. – Magasabban, gyorsabban, erősebben.
Ars longa, vita brevis. (Hippokratész) – A művészet örök, az élet rövid.
Audiatur et altera pars! – Hallgattassék meg a másik fél is.

(Megoldás:
Tudod-e? – Kuba, Vörös-tenger, ádámcsutka, Új város, Svájc, Schönbrunn)
Melyik képkocka illik a hiányzó részbe? – a felső fehér kockába a 7-es, az alsó fehér kockába pedig az 5-ös kép illik.
Állati rímek – 1. hóka, 2. rák – mák, 3. páva – láva, 4. darázs – varázs, 5. medve – kedve, 6. cincér – pincér, 7. vas – sas, 8. béka – Réka, 9. rest – nyest, 10. csik – gyík, 11. fűgér – ürge, 12. sáska – táska.)

Melyik képkocka illik a hiányzó részbe?

A helyes válasszal könyvet nyerhetsz!

A 34. számunk nyereményjátékában két város részletét mutatuk meg: a bal oldali kép székesfehérvári részletet mutat, a városban ugyanis több királyunk földi maradványait őrzik, ezért is hívják a királyok városának. A jobb oldali képen a hét dombra épült Veszprém látható. Ezt a városkát a királynék városának is hívják, noha elsősorban Szent István király felesége, Gizella királyné alakja kötődik a településhez. Állítólag drága bundáját is feláldozta a város kiépítése érdekében, méghozzá ezzel a felkiáltással: Vessz, prém! Sokan hiszik, hogy ebből a felkiáltásból származik Veszprém neve. A helyes választ beküldők közül a szerencse a **palicsi Arnold Zsófiára, a Miroslav Antić iskola nyolcadikos tanulója** mosolygott. Gratulálunk a nyertesnek, könyvjutalmát a jövő hónap elején postázzuk.

És most jól nézzétek meg e heti számunk nyereménykérdését! Nem nehéz kitalálni, ki látható a képen. Viszont arra vagyunk kíváncsiak, mi okozza szomorúságát? Válaszodat küldd el címünkre, és máris esélyes leszel egy jó könyv megnyerésére! **Megfejtéseketek 2018. december 17-éig várjuk, az eredményt azonban csak a második fél év első számában ismertetjük.** Levélcímünk változatlan: Jó Pajtás, Vojvode Mišića 1., 21000 Novi Sad, e-mail: jopajtas.szerk@magyarszo.rs

Kérjük, a nevetek mellett tüntessétek fel iskolátok nevét, az osztályt és a lakcímet is!

Szellemtanyák és egyéb városi legendák

Amerikai filmek gyakorta visszatérő eleme a kísértetház, de sok településnek és közösségnek megvan a maga városi legendája. Ezek főleg szóban terjednek, és természetesen száz százalékgig igazak, hitelesek, hiszen ismerősök ismerősének, unokatestvérének, legjobb barátjának a szomszédjával történtek meg. Vajon tényleg kutyából származó csipet találtak egy kispiaci vásárbán elfogadott hús pogácsában? Raboltak-e el lányokat vajdasági kínai áruházak próbafülkéiből? Tényleg vírusfertőzött tüvel szurkálják a diszkóban mulatókat? Kétséges, de ha bármelyik esetnek is van valós alapja, akkor is érdekes jelenség az, ahogyan ezek a történetek újra és újra felbukkannak, természetesen friss élményként: tegnap, a nyáron, a múlt héten formálukkal.

Nagy nyilvánosságot kapnak mostanában a különféle átverések, amelyek elkövetői az emberek hiszékenységet használják ki, vagy éppen egy hazug jelenséget akarnak leleplezni. Előbbinél általában anyagi hasznot remélnek az elkövetők. Anekdotikus eset köthető a magyar Kempelen Farkashoz, aki sakkozó automatájával szerzett magá-

nak világhírt. Kiderült azonban, hogy az automatának nevezett gépezetben egy alacsony növésű ember rejtőzött, aki valójában a gépezet agya volt (mindez nem von le a gép különleges mechanikájának értékéből).

Külön kategóriát alkotnak az interneten vírusként terjedő, bombasztikus című cikkek, álhírek, a továbbküldést erőltető lánclevelek. Ezek kiszűrésére létezik néhány módszer: közös jellemzőjük, hogy sok, indokolatlan nagybetűs szöveget tartalmaznak, felszólítanak, hogy minél több helyre, minél több embernek küldjék tovább a cikket (pl. "Ezt mindenkinek látnia kell!"), ismert cégekre, személyekre hivatkoznak, áltudományos nyelvezetet használnak.

Éppen ezért jól teszitek, ha több forrásból is tájékozódtok. És még egy jótanács a végére: óvakodjatok a kacsáktól!

Herédi Károly

Ajándékba könyv és játékbaba

A legkisebbek is kitűnhetnek eredményeikkel. Jó példa erre **Babcsányi Léna**, a szabadkai J. J. Zmaj iskola 1. c osztályos tanulója, aki, alig hogy megkezdte általános iskolai tanulmányait, rajzával máris 2. helyezést ért el a bajai Türr István Múzeum által meghirdetett rajzpályázaton. Az oklevél mellé könyvet és babát kapott ajándékba. Osztálya és tanítónője, **Grubanov Martinek Emília** büszkének rá.

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

82+79(02.053.2)

ISSN 0350–9141

COBIS.SR-ID
16225794

Vajdaság Autonóm
Tartomány

Magyar Nemzeti
Tanács

Vajdasági magyar
gyermeklap

■ Megjelenik a tanévben minden csütörtökön ■ Első szám: 1947. január 1. ■ Alapító (laptulajdonos): Magyar Nemzeti Tanács ■ Kiadja a Magyar Szó Lapkiadó és Nyomdaipari Kft., 21000 Novi Sad, Vojvode Mišića 1., Szerbia ■ A kft. igazgatója: **Ökrész Rozália** ■ A Magyar Szó napilap főszerkesztője: **Varjú Márta** ■ A Jó Pajtás hetilap és a Mézeskalács havilap felelős szerkesztője: **Nagy Magdolna** ■ Tördelés és grafikai szerkesztés: **Buzás Mihály** ■ Lektor: **Tóth Eszter** ■ Állandó munkatársak: **Bori Mária, Herédi Károly, Koncz Erzsébet, Lukács Melinda** ■ Telefon: 021/457-100 ■ Kéziratokat és képeket nem őrzünk meg és nem küldünk vissza ■ Terjeszti a Magyar Szó Lapkiadó Kft. terjesztőosztálya, telefon: 021/557-304, e-mail: plasman@magyarszo.rs ■ Dinárfolyószámla: 160-920019-57 Banka Intesa Novi Sad (feltüntetni: Jó Pajtás-előfizetésre!) ■ Előfizetés egy évre (kb. 38–42 szám) 2000 dinár (csak belföldi kézbesítéssel) ■ Előfizetés egy évre (külföldre): a postaköltség változásának függvényében (érdeklődni e-mailben) ■ Készül a Magyar Szó Kft. FORUM Nyomdájában, Újvidéken ■ Jó Pajtás az interneten: www.jopajtas.com ■ Szerkesztőségi e-mail: jopajtas.szerk@magyarszo.rs